

CARE4SUD

Raport transnațional privind nevoile și lacunele în domeniul dependenței de droguri ilicite

Noiembrie, 2023

Proiect Erasmus+

Proiect co-finanțat de Uniunea Europeană

“Vocational training in illicit drug addiction:
equipping health care practitioners with
addiction treatment competences and
techniques (CARE4SUD)”

2022-1-LT01-KA220-VET-000086077

Co-funded by
the European Union

Co-funded by
the European Union

Vocational training in illicit drug addiction: Equipping health care practitioners with addiction treatment competences and techniques (CARE4SUD)

2022-1-LT01-KA220-VET-000086077

Proiect co-finanțat de Uniunea Europeană

“Conținutul prezentului raport reprezintă responsabilitatea exclusivă a autorilor, iar Agenția Națională și Comisia Europeană nu sunt responsabile pentru modul în care va fi folosit conținutul informației”.

Coordonare și editare:

Partenerii din cadrul proiectului **CARE4SUD: Vocational training in illicit drug addiction: Equipping health care practitioners with addiction treatment competencies and techniques**

Programul Erasmus + al Uniunii Europene (KA 220 VET – Parteneriate de cooperare în domeniul educației și al formării profesionale) 2022-1-LT01-KA220-VET-000086077

Autori:

Klaipėdos Ernesto Galvanausko Profesinio Mokymo Centras, **Lituania**

UTRIP | Inštitut za raziskave in razvoj “Utrip”, **Slovenia**

Sosu Ostjylland, **Danemarca**

CIEE | Centro de Investigação e Intervenção Educativas, Faculdade de Psicologia e de Ciências da Educação da Universidade do Porto, **Portugalia**

Direcția de Asistență Socială și Medicală, Cluj-Napoca, **România**

Social Mind | Institute of Social Solidarity and Wellbeing, **Grecia**

Mulțumiri:

Acest document este rezultatul contribuției mai multor persoane și instituții din diferitele țări care fac parte din acest proiect, precum:

Lituania: Medicii și specialiștii din domeniul medical au fost intervievați de Vaida Karulaitienė - director al Centrului Republican pentru Tulburări Adictive, filiala Klaipėda și Egita Dadašova, psiholog. Klaipėdos Ernesto Galvanausko profesinio mokymo centras recunoaște meritele și mulțumește acestor cercetători și tuturor participanților pentru contribuțiile lor neprețuite.

Danemarca: SOSU dorește să mulțumească conducerii, cadrelor medicale și pacienților de la Møltrup Optagelseshjem și Rusmiddelcentret Silkeborg care au contribuit la acest studiu.

Grecia: Dorim să mulțumim tuturor celor care au contribuit la colectarea datelor pe parcursul acestui studiu. Acesta a implicat mulți profesioniști din domeniul sănătății (medici, asistente medicale, psihologi), sociologi și toxicologi de la diferite agenții, care s-au reunit și și-au împărtășit cunoștințele și experiențele. De asemenea, am dori să ne exprimăm cea mai profundă apreciere față de dna Maria Lapatsani, psiholog în domeniul adicțiilor, care a coordonat discuțiile din cadrul focus-grupurilor, precum și față de dna Virginia Fabiola Kalodiki Psihiatru-psihoterapeut, care a contribuit cu expertiza sa la asigurarea calității și rezultatelor studiului.

Slovenia: Echipa Utrip le este foarte recunoscătoare tuturor participanților la grupul de discuții și la interviuri, în special pentru opiniile lor cu privire la lipsa de oportunități de pregătire și formare în Slovenia în domeniul consumului de substanțe și al dependenței. Contribuțiile lor ne vor ajuta în mod semnificativ în procesul nostru de dezvoltare a cursurilor online.

România: Echipa DASM ar dori să mulțumească tuturor participanților la focus grup și la interviuri pentru contribuția lor și Asociației Christiana, Programul Sfântul Dimitrie Basarabov, pentru tot sprijinul acordat.

Portugalia: Echipa U.Porto este profund recunoscătoare tuturor participanților pentru informațiile pe care le-au împărtășit, precum și Asociației ANTídoto și CLEANIC pentru dorința lor de a participa și de a se implica în acest proiect.

Acronime:

UE | Uniunea Europeană

EMCDDA | Observatorul European pentru Droguri și Toxicomanie

OMS | Organizația Mondială a Sănătății

ECDC | Centrul European de Prevenire și Control al Bolilor

EDPQS | Standardele Europene de Calitate pentru Prevenirea Drogurilor

FG | Focus Grup

INT | Interviu

UNODC | Biroul ONU pentru Droguri și Criminalitate

EUPC | Curriculumul European de Prevenire

Cuprins

PARTEA I.....	6
Contextul: proiectul CARE4SUD.....	6
Metodologie de lucru	10
PARTEA II	11
O privire mai atentă asupra dependenței de droguri ilicite: Profiluri de formare și politici în domeniul dependenței de droguri. Analiză comparativă în cele 6 țări participante.....	11
LITUANIA	14
DANEMARCA.....	17
GRECIA.....	21
SLOVENIA	26
ROMÂNIA	30
PORTUGALIA	33
Politica în domeniul drogurilor și formarea în materie de dependență: profiluri transnaționale	37
PARTEA III.....	39
Competențe de bază pentru îmbunătățirea abilităților de consiliere în domeniul adicțiilor	39
PARTEA IV	43
Concluzii: nevoia de formare profesională îmbunătățită în domeniul dependenței de droguri ilicite pentru personalul medical	43
BIBLIOGRAFIE.....	44

PARTEA I

Contextul: proiectul CARE4SUD

Dependența de droguri ilicite afectează milioane de persoane în Uniunea Europeană (UE) și la nivel mondial. Raportul european privind drogurile din anul 2023 estimează că 83 de milioane de adulți din UE (adică 28,9 % din populația adultă) au consumat droguri ilicite cel puțin o dată în viață. În anul 2019 în UE au avut loc cel puțin 5.150 de decese cauzate de supradoză, înregistrând o creștere constantă în fiecare an, începând cu anul 2012. În întreaga Europă, raportul dintre nevoia de servicii de tratament precum programele rezidențiale și numărul terapeuților, psihiatrilor și consilierilor din domeniu, este în scădere.

Pe măsură ce consumul de droguri și de alcool continuă să se răspândească în ritmuri rapide, există tot mai multe persoane care au nevoie de ajutor, iar în fiecare an sunt necesari mai mulți consilieri în domeniul dependenței pentru a răspunde cererii tot mai mari de tratament profesional. Creșterea profesionalismului forței de muncă în domeniul prevenirii consumului de droguri în Europa este, de asemenea, o prioritate a Observatorului European pentru Droguri și Toxicomanie (EMCDDA) (Planul de acțiune al UE în domeniul drogurilor, 2021-2025) pentru a contrasta utilizarea răspândită a drogurilor în statele membre ale Uniunii Europene (UE).

Aceste provocări sunt agravate de timpul insuficient dedicat abordării problematicii dependențelor în cadrul programelor de studii, precum și de lipsa unor cadre didactice calificate pe acest subiect. Nu este surprinzător faptul că s-a constatat că specialiștii din domeniul sănătății se simt insuficient pregătiți pentru a răspunde nevoilor specifice ale pacienților lor cu tulburări legate de consumul de substanțe.

Cercetările indică, de asemenea, că stigmatizarea persoanelor consumatoare de droguri și autopercepția lipsei de competențe a cadrelor medicale în gestionarea tulburărilor legate de consumul de substanțe au fost considerate ca fiind factori importanți care generează atitudini profesionale negative, precum respectul scăzut față de persoanele cu tulburări legate de consumul de substanțe și o reticență în a lucra cu acestea.

În aceeași ordine de idei, studiul ATLAS-SU al Organizației Mondiale a Sănătății (OMS) privind resursele pentru prevenirea și tratarea tulburărilor legate de consumul de substanțe a evidențiat deficiențele din programele de formare privind aceste tulburări, la nivel global.

În prezentarea strategiei sale globale privind resursele umane pentru sănătate, OMS a subliniat, de asemenea, importanța consolidării capacității și aptitudinilor forței de muncă din domeniul medical pentru a atinge o serie de obiective de dezvoltare durabilă care se referă la sănătate și la bunăstare (Obiectiv de dezvoltare sustenabilă nr. 3).

Stigmatizarea referitoare la droguri a fost recunoscută, din ce în ce mai mult, ca un factor critic care împiedică prevenirea și tratamentul tulburărilor legate de consumul de substanțe. Potrivit OMS, dependența de droguri ilicite este cea mai stigmatizantă afecțiune, deoarece persoanele cu consum problematic de droguri se confruntă zilnic cu atitudini stigmatizante sau discriminatorii.

În același timp, potrivit Centrului European de Prevenire și Control al Bolilor (ECDC), două din trei țări europene recunosc faptul că stigmatizarea și discriminarea în cadrul populațiilor cheie afectate de consum de substanțe reprezintă o barieră în calea utilizării serviciilor de prevenire și tratament. Acest lucru este valabil și pentru profesioniștii din domeniul medical.

Desconsiderarea crește și mai mult probabilitatea ca aceste persoane să fie expuse unor situații cu risc ridicat, precum detenția juvenilă, abandonul școlar și vulnerabilitatea la violență și exploatare sexuală (Room, 2005; Corrigan, Kuwabara & O'Shaughnessy, 2009).

Acest lucru reprezintă o preocupare semnificativă pentru sănătatea publică și, în cele din urmă, determină primirea unei îngrijiri inadecvate de către persoanele afectate de tulburări legate de consumul de substanțe. În paralel, amploarea problemelor care rezultă din tulburările legate de consumul de substanțe nu este acoperită de o disponibilitate adecvată de programe și servicii, iar deservirea populației care are nevoie de servicii de tratament pentru tulburările legate de consumul de droguri este redusă.

Doar 10 % dintre persoanele dependente de opioide din întreaga lume au acces la servicii de îngrijire (World Drug Report, 2023), iar această minoritate este răspândită în 40 % dintre țările care oferă servicii de tratament pentru consumatorii de droguri injectabile. În paralel, COVID-19 a expus în mod dureros vulnerabilitățile sistemului de sănătate al UE în această direcție.

În timpul pandemiei mulți medici au descoperit că nu dețineau abilitățile necesare pentru a aborda comorbiditățile pacienților generate de tulburările legate de consumul de substanțe. Numărul pacienților cu tulburări legate de consumul de substanțe care au avut nevoie de servicii medicale/spitalizare din cauza COVID-19 a evidențiat deficiența sistemului în intervențiile oferite pacienților și în formarea în domeniul adicțiilor în rândul cadrelor medicale.

În acest sens, actualizarea și adaptarea la noile tendințe a programelor de formare în domeniu care vizează creșterea numărului de profesioniști specializați în dependența de droguri ilicite ar putea îmbunătăți calitatea generală a tratării adicțiilor și ar putea genera competitivitate și avansare în carieră a cadrelor medicale. În acest context, a luat naștere proiectul CARE4SUD.

Proiectul [Care4SUD](#) | *Vocational training in illicit drug addiction: Equipping health care practitioners with addiction treatment competencies and techniques* este un proiect finanțat prin Programul Erasmus + al Uniunii Europene (KA 220 VET – Parteneriate de cooperare în domeniul educației și al formării profesionale) și este dezvoltat de [Klaipėdos Ernesto Galvanausko Profesinio Mokymo Centras](#) (Lituania) în parteneriat cu [Inštitut za raziskave in razvoj Utrip](#) (Slovenia), [Sosu Ostjylland](#) (Danemarca), [Universidade do Porto](#) (CIIE/FPCEUP | Portugalia), [Directia de Asistență Socială și Medicală Cluj-Napoca](#) (România) și [Institute of Social Solidarity and Wellbeing: Social Mind](#) (Grecia).

Obiectivul general al proiectului este de a asigura un profesionalism mai ridicat al muncii practicienilor din domeniul sănătății – mai exact cel al dependenței de droguri ilicite- la nivel național și european. Proiectul anticipează îndeplinirea următoarelor obiective specifice: (a) contribuirea la îmbunătățirea competențelor și abilităților profesioniștilor în ceea ce privește depistarea, consilierea, intervenția de scurtă durată precum și referirea către tratament în materie de dependență de droguri ilicite și oferirea unui răspuns la nevoile actuale, emergente și în creștere ale domeniului formării profesionale care se confruntă cu lipsa de specialiști în domeniul dependenței de droguri; (b) oferirea de oportunități pentru dezvoltarea profesională continuă în sectorul sănătății și crearea condițiilor pentru creșterea capacității și a angajabilității profesioniștilor din domeniul sănătății; (c) facilitarea cooperării între instituțiile de învățământ și cele din domeniul sănătății, în vederea formulării unor recomandări esențiale privind evoluția setului de competențe din domeniul adicțiilor și a oportunităților de angajare aferente.

Grupul-țintă al proiectului este format din: practicieni în domeniul sănătății (fără experiență în domeniul dependenței de droguri ilicite); medici (care doresc să își îmbunătățească cunoștințele și competențele necesare în domeniul dependenței de droguri, în vederea angajării în acest domeniu sau a dezvoltării profesionale); profesioniști în domeniul dependenței de droguri (asistenți sociali, psihologi, psihiatri); formatori VET (Educație și formare profesională); experți în domeniul tulburărilor legate de consumul de substanțe; furnizori VET (Educație și formare profesională), profesioniști din domeniul asistenței sociale, precum și factori de decizie.

Toți partenerii din cadrul proiectului CARE4SUD au evidențiat existența unor lacune semnificative de cunoștințe în rândul profesioniștilor din domeniul medical din țările pe care le reprezintă cu privire la gestionarea persoanelor care consumă droguri și la absența intervențiilor pentru reducerea atitudinilor discriminatorii. În ciuda prevalenței ridicate a afecțiunilor medicale în rândul acestei populații, a utilizării extinse a serviciilor de sănătate de către aceștia și a creșterii disponibilității opțiunilor de tratament eficiente, un număr semnificativ de persoane cu tulburări asociate consumului de substanțe încă nu beneficiază de tratament, îndrumare și referire adecvată. Mai mult decât atât,

majoritatea medicilor din Lituania, Danemarca, Grecia, Slovenia, România și Portugalia nu beneficiază de formare suficientă în sfera adicțiilor în timpul facultății de medicină și a rezidențiatului, ceea ce duce la o forță de muncă în domeniul medical insuficient pregătită să ofere servicii de tratament pentru abuzul de substanțe.

Gama de substanțe și combinații disponibile pentru consumatori nu a fost niciodată mai extinsă decât acum, iar cantitățile produse nu au fost niciodată mai semnificative. Ultimele rapoarte de țară privind drogurile (EMCDDA, 2019, 2023) au arătat că, în perioadele de referință, în Lituania existau aproximativ 7.500 de consumatori de opioide cu risc ridicat, adică 3,92 la 1.000 de locuitori cu vârste cuprinse între 15 și 64 de ani. În Grecia, se estimează că existau 14.462 de consumatori de heroină cu risc ridicat (2,10 la 1.000 de adulți). În Danemarca, aproximativ 0,7% din populația daneză cu vârste cuprinse între 15 și 64 de ani consumă cannabis zilnic sau aproape zilnic, în timp ce s-a înregistrat o creștere semnificativă a numărului de consumator primar de cocaină care intră în tratament pentru prima dată. În România, prevalența consumului de opioide cu risc ridicat a fost estimată între 0,8 și 2,9 la 1.000 de adulți. În contrast, în Portugalia, se estimează că existau 33.290 de consumatori de opioide cu risc ridicat, adică aproximativ 5,2 la 1.000 de adulți. În aceeași direcție, OMS a evidențiat deficiențele din programele de formare privind tulburările legate de consumul de substanțe. A subliniat, de asemenea, importanța dezvoltării capacității forței de muncă din domeniul medical pentru atingerea obiectivelor de dezvoltare durabilă referitoare la sănătate și bunăstare (SDG 3). Literatura indică faptul că persoanele care consumă droguri se confruntă cu o gamă de disparități de natură socială și medicală, precum și stare de sănătate diferită în comparație cu populația generală. Lipsa de cunoștințe, stigmatul și stereotipurile specialiștilor din domeniul medical au fost identificate ca bariere critice în accesul la îngrijirile medicale pentru persoanele care se confruntă cu probleme legate de consumul de substanțe.

În acest context, *proiectul CARE4SUD își propune să ofere practicienilor din domeniul medical oportunitatea de a-și îmbunătăți cunoștințele și abilitățile necesare pentru dezvoltarea lor profesională ulterioară în domeniul dependențelor.*

Prezentul raport își propune să ofere o perspectivă asupra nevoilor de formare, să explice variațiile între țările participante în ceea ce privește cadrul și politicile instituționale și să furnizeze competențele de bază pentru îmbunătățirea abilităților de consiliere în domeniul dependențelor. În acest sens, raportul prezintă date derivate din analiza efectuată în cele trei etape ale colectării de date descrise mai jos.

Metodologie de lucru

Pachetul de lucru nr. 2 din cadrul proiectului CARE4SUD, intitulat *Raport de analiză: O privire mai atentă asupra programelor educaționale privind dependența de droguri ilicite*, se bazează pe un proces de cercetare structurat în trei pași principali, care combină cele trei metodologii de cercetare specificate mai jos.

Colectarea și revizuirea datelor

A fost efectuată o revizuire cuprinzătoare a informațiilor privind disponibilitatea oportunităților de formare în adicții în cadrul Uniunii Europene, în care partenerii au explorat programele/cursurile educaționale naționale disponibile, inclusiv cursurile vocaționale și cele de scurtă durată organizate online, care au potențialul de a îmbunătăți abilitățile profesioniștilor din domeniul medical în identificarea și gestionarea pacienților ale căror probleme medicale sunt cauzate sau pot fi exacerbate de tulburările legate de consumul de droguri ilicite. Acest proces s-a desfășurat online, fiind utilizate mai multe baze de date, inclusiv site-urile organizațiilor și instituțiilor.

Interviuri¹

Pentru a identifica lacunele și nevoile de formare ale cadrelor medicale în materie de dependență de droguri ilicite, au fost realizate interviuri cu persoane care au consumat sau care consumă, în prezent, droguri ilicite.

În metodologie era prevăzut să realizăm interviuri cu câte cinci persoane în fiecare țară parteneră (n=30); totuși, din cauza restricțiilor de timp și de disponibilitate, au fost realizate interviuri doar cu 27 de persoane, dintre care 7 femei și 20 de bărbați, cu vârste cuprinse între 24 și 67 de ani.

Scopul acestora a fost acela de a defini nevoile și lacunele din practică și competențele de perspectivă în sfera medicală în formarea în materie de dependență în cele 6 țări participante și de a furniza un inventar al acestora la nivel național în materie de astfel de competențe, contribuind, de asemenea, la o abordare participativă și la elaborarea, în comun, a curriculei de formare.

Toți participanții la interviuri au îndeplinit următoarele condiții: vârsta peste 18 ani, un istoric de tratament pentru dependența de droguri, participare voluntară și semnarea unui consimțământ informat.

¹ Datele prezentate pe baza interviurilor (INT) vor fi codificate astfel: **INT_PT** (Interviu Portugalia); **INT_LT** (Interviu Lituania); **INT_RO** (Interviu România); **INT_SI** (Interviu Slovenia); **INT_DK** (Interviu Danemarca) și **INT_EL** (Interviu Grecia).

Focus Grupuri²

Au fost organizate focus grupuri la care au participat 10 specialiști în adicții și 10 cadre medicale din fiecare țară parteneră (n= 120). La focus grupuri au participat o serie de specialiști din sfera medicală, cu experiență în domeniul dependenței de droguri ilicite (psihiatri, asistente medicale, medici generaliști, psihologi, asistenți sociali, consilieri în domeniul dependenței etc.).

Scopul focus grupurilor a fost acela de a obține informații despre consumul de droguri din mai multe perspective și de a înțelege lacunele specialiștilor în ceea ce privește educația acestora în prevenirea și tratamentul consumului de droguri, în vederea dezvoltării unui set de competențe de bază care să răspundă nevoilor specifice din domeniu. Toți participanții au îndeplinit următoarele condiții: vârsta peste 18 ani, participare voluntară și semnarea unui consimțământ informat.

PARTEA II

O privire mai atentă asupra dependenței de droguri ilicite: Profiluri de formare și politici în domeniul dependenței de droguri. Analiză comparativă în cele 6 țări participante

Atunci când analizăm oportunitățile educaționale privind dependența de droguri ilicite la nivel european, este esențial să luăm în considerare documente și contexte relevante care stau la baza politicilor și inițiativelor din domeniu. Observatorul European pentru Droguri și Toxicomanie (EMCDDA) joacă un rol central în furnizarea unei viziuni cuprinzătoare asupra problemelor legate de droguri. Rapoartele EMCDDA oferă o perspectivă asupra diverselor fațete ale dependenței de droguri, luând în considerare dimensiunile culturale, socio-economice și politice. Această înțelegere este crucială pentru adaptarea inițiativelor educaționale la provocările specifice cu care se confruntă diferite regiuni.

Curriculumul European de Prevenire (EUPC)³ dezvoltat de EMCDDA ghidează prevenirea utilizării substanțelor pe baze științifice. Acesta este destinat factorilor de decizie și formatorilor de opinie și actorilor relevanți interesați de promovarea unui comportament mai sănătos și de prevenirea consumului de substanțe în comunitățile lor. Manualul abordează diverse subiecte, inclusiv

² Datele prezentate pe baza focus grupurilor (FG) vor fi codificate astfel: **FG_PT** (Focus Grup Portugalia); **FG_LT** (Focus Grup Lituania); **FG_RO** (Focus Grup Romania); **FG_SI** (Focus Grup Slovenia); **FG_DK** (Focus Grup Danemarca); **FG_EL** (Focus Grup Grecia).

³ Vezi https://www.emcdda.europa.eu/publications/manuals/european-prevention-curriculum_en.

epidemiologie, teorii etiologice, intervenții și politici de prevenire, precum și aspecte etice în activitatea de prevenire. De asemenea, furnizează informații despre Standardele Europene de Calitate pentru Prevenirea Drogurilor⁴ (EDPQS) și Standardele Internaționale ale Biroului ONU pentru Droguri și Criminalitate (UNODC)⁵. Manualul este conceput pentru a fi utilizat ca document de referință de bază pentru cursanți și formatori și oferă lecturi suplimentare cu detalii despre subiectele abordate în cadrul cursului EUPC. Manualul este conceput să fie utilizat ca document de referință de bază pentru cursanți și formatori și oferă lecturi suplimentare cu detalii despre subiectele acoperite în cadrul cursului EUPC.

În aceeași ordine de idei, strategia UE în domeniul drogurilor (2021-2025), prezentată în documente precum Planul de acțiune al UE în domeniul drogurilor și Rapoartele europene privind drogurile⁶, subliniază necesitatea unei abordări colaborative și armonizate. Strategia UE în materie de droguri prezintă un set de priorități și acțiuni menite să abordeze problemele legate de droguri, inclusiv prevenirea, tratamentul și reducerea riscurilor. Aceasta subliniază importanța educației și a sensibilizării ca fiind componente esențiale în abordarea dependenței de droguri. Această strategie servește drept document de orientare pentru statele membre, încurajând integrarea educației privind drogurile în cadrul educației formale și non-formale. În cele din urmă, cadrul de colaborare descris în aceste documente ghidează factorii de decizie politică în armonizarea politicilor din statele membre. Planul European de Acțiune privind Drogurile⁷ subliniază, de asemenea, importanța prevenirii și a tratamentului, iar Agenda UE privind drogurile⁸ garantează că inițiativele educaționale contribuie nu numai la creșterea gradului de conștientizare, ci și la echiparea indivizilor cu instrumente de prevenire și reabilitare. De asemenea, Grupul Pompidou al Consiliului Europei⁹ a elaborat documente valoroase care evidențiază importanța abordării stigmatizării asociate cu dependența de droguri. Prin încorporarea informațiilor din aceste documente, pot fi concepute inițiative educaționale care să combată stereotipurile și să promoveze incluziunea. Recunoașterea și respectarea diversității culturale, așa cum se subliniază în Convenția-Cadru a Consiliului Europei privind protecția minorităților naționale¹⁰, este crucială atunci când se adaptează materialele educaționale la diferite contexte culturale.

În domeniul științific, există o mare varietate de studii care explorează multe aspecte ale consumului de droguri, ale dependenței și ale tratamentului. Începând cu anii '90, de la măsurile legale la

⁴ Vezi https://www.emcdda.europa.eu/publications/manuals/prevention-standards_en.

⁵ Vezi <https://www.unodc.org/unodc/en/prevention/prevention-standards.html>.

⁶ Vezi https://www.emcdda.europa.eu/publications_en.

⁷ Vezi https://www.emcdda.europa.eu/drugs-library/eu-drugs-action-plan-2021-2025_en.

⁸ Vezi <https://www.europarl.europa.eu/legislative-train/theme-promoting-our-european-way-of-life/file-eu-agenda-on-drugs>.

⁹ Vezi <https://www.coe.int/en/web/pompidou/about/achievements>.

¹⁰ Vezi <https://www.coe.int/en/web/minorities>.

abordările de reducere a riscurilor, narațiunea s-a desfășurat pe fondul schimbărilor climatului politic. Procesele privind heroina, schimbările în politica privind drogurile și polarizarea dezbaterilor au subliniat natura dinamică a discuțiilor legate de droguri (Kinnunen & Nilson, 1999).

De-a lungul timpului, o privire panoramică asupra tratamentului abuzului de substanțe în Europa a evidențiat progresele, dar a ridicat îngrijorări. Nu toate intervențiile erau bazate pe dovezi, existând disparități în ceea ce privește disponibilitatea și accesul la tratament în Europa (Metz et al., 2014). Diferite studii au solicitat îmbunătățiri, în special pentru pacienții cu tulburări de consum de cannabis și cocaină/amfetamină (Koehler et al., 2014; Metz et al., 2014; Mounteney et al., 2016). Atunci când a analizat interviurile și discuțiile cu utilizatorii de servicii, un alt studiu (Gilchrist et al., 2014) a identificat factori consecvenți - informații, organizarea serviciilor, atitudinea personalului, alte persoane semnificative și dispoziția personală - ca bariere și facilitatori. Apelul la îmbunătățirea serviciilor locale, care nu stigmatizează, a avut ecou în diverse sisteme de sănătate (Triliva et al., 2020).

În timp ce programele de tratament s-au dovedit a fi eficiente pentru recuperarea după consumul de opiacee, programele de recuperare socială, în special pentru femei și tineri consumatori de droguri, au primit evaluări medii sau scăzute (Molina et al., 2020). Diferite studii au subliniat imperativul îmbunătățirii intervențiilor psihosociale și al adaptării acestora la diverse grupuri de risc (Molina et al., 2020; Schäfer et al., 2023). În domeniul tratamentelor psihosociale pentru abuzul de substanțe, persistă provocări metodologice, inclusiv prejudecata dezirabilității sociale și măsurile subiective ale rezultatelor (Luty, 2015; Hunt et al., 2019; Sulaman, Hartley & Elvins, 2023). Au fost explorate diverse abordări, cum ar fi interviul motivațional, managementul contingenței și terapia cognitiv-comportamentală (McHugh, Hearon & Otto, 2010; Carroll, 2014; Dellazizzo et al., 2023), cu rezultate mixte. Această panoramă la nivel european indică situația din mai multe țări europene. Cu toate acestea, există diferențe în ceea ce privește politicile, percepțiile și formarea în domeniul consumului de droguri. Pentru a înțelege mai bine contextul fiecărei țări care face parte din proiectul CARE4SUD, următoarele secțiuni se concentrează asupra celor șase țări, în special asupra cadrului legal și social privind dependența de droguri ilicite, ofertele de formare existente și percepțiile participanților la acest proiect - consumatori de droguri (actuali sau foști) și profesioniști din domeniul medical în sfera adicțiilor.

LITUANIA

Politicile naționale și cadrul juridic al Lituaniei în ceea ce privește drogurile ilicite sunt guvernate de mai multe acte legislative esențiale. Legea privind controlul substanțelor stupefiante și psihotrope și al precursorilor acestora (Narkotinių ir psichotropinių medžiagų bei jų prekursorių kontrolės įstatymas) servește drept cadru juridic principal pentru controlul substanțelor stupefiante și psihotrope în Lituania.

Aceasta clasifică substanțele în funcție de potențialul lor de abuz și de utilizare medicală și prevede sancțiuni pentru infracțiunile legate de producția, traficul și deținerea ilegală de droguri ilicite. Lituania a incriminat posesia, consumul și traficul de droguri ilicite. Sancțiunile pentru infracțiunile legate de droguri pot include amenzi, pedepse cu închisoarea sau ambele, în funcție de cantitatea și tipul de drog implicat prin Ordinul din 18 ianuarie 2018 al ministrului sănătății din Republica Lituania și al ministrului educației și științei din Republica Lituania nr. V-60/V-39, a fost aprobată o descriere a procedurii de punere în aplicare a Programului de intervenție timpurie.

În baza acestui act juridic, sunt reglementate activitățile comune ale birourilor municipale de sănătate publică împreună cu serviciile de asistență pedagogică, psihologică sau educațională pentru a organiza și ajuta tinerii cu vârste cuprinse între 14 și 21 de ani care experimentează și/sau consumă în mod neregular alcool sau droguri. Consumul de droguri în Lituania, la fel ca în alte țări din UE, este mai frecvent în rândul populației tinere. Ca și în anii precedenți, s-a înregistrat o creștere a varietății de noi substanțe psihoactive pe piață. Cele mai multe substanțe psihoactive noi confiscate în Lituania constau în continuare în canabinoizi sintetici, care sunt adesea distribuiți ca înlocuitori ai canabisului și care se regăsesc, de asemenea, în compoziția produselor fabricate din cânepă fibroasă sau depistate în lichidele pentru țigări electronice.

Cercetare pe teren: oportunități educaționale, interviuri și focus grupuri.

În ceea ce privește **oportunitățile educaționale în domeniul dependenței de droguri ilicite în Lituania**, unele dintre acestea se concentrează pe intervenția timpurie și pun accentul pe dezvoltarea profesională continuă a specialiștilor din diferite sectoare de sănătate. O astfel de inițiativă este Programul de intervenție timpurie, care se adresează tinerilor cu vârste cuprinse între 14 și 21 de ani depistați consumând substanțe psihoactive. Acest program merge dincolo de simple măsuri disciplinare, optând în schimb pentru sprijin socio-pedagogic și psihologic. Obiectivul său principal este de a descuraja consumul de substanțe în rândul tinerilor prin instigarea unor schimbări comportamentale. Programul atinge acest obiectiv prin motivarea tinerilor să își reconsidere

cunoștințele despre substanțele psihoactive, despre efectele nocive asociate acestora și despre consecințele potențiale. Aflați într-un mediu de susținere, participanții se angajează în discuții deschise în cadrul unui grup moderat de un adult. Competențele esențiale necesare pentru implementarea programului includ interviul motivațional și facilitarea sesiunilor de grup.

Programul de dezvoltare a calificărilor pentru specialiștii din instituțiile de sănătate subliniază și mai mult angajamentul față de dezvoltarea profesională. Această inițiativă, aprobată de Ministerul Sănătății din Republica Lituania, are ca scop îmbunătățirea competențelor profesioniștilor care lucrează în instituțiile medicale. În mod specific, sunt vizați cei din cabinetele care oferă servicii de reducere a riscurilor asociate consumului de substanțe, precum medicii, asistenții medicali și asistenții sociali. Scopul este de a dota acești specialiști cu competențele necesare pentru a lucra eficient cu consumatorii de opioide și de a oferi informații esențiale privind prevenirea consumului de opioide.

Dincolo de intervențiile imediate, paleta de formare se extinde la educația non-formală a adulților, exemplificată de programul "Mental Health Care". Această inițiativă se concentrează pe formarea asistenților medicali în domeniul sănătății mintale pentru a oferi servicii în instituțiile autorizate pentru asistență medicală în domeniul sănătății mintale. Accentul programului nu se pune doar pe competențele tehnice, ci și pe promovarea unei abordări holistice. Asistentele medicale de sănătate mintală sunt instruite să evalueze nevoile de îngrijire, să asiste familiile și tutorii, să prioritizeze nevoile pacienților și să încurajeze participarea pacientului și a familiei la îngrijirea lor.

Abordând un spectru mai larg de tulburări de dependență, programul "Prevenirea abuzului de substanțe psihoactive și a dependențelor" are o abordare tematică. Acoperind subiecte precum abuzul de substanțe psihoactive, dependența de nicotină, dependența de alcool și dependența de internet și de jocurile de noroc, acest program este conceput pentru a înzestra profesioniștii cu cunoștințe complete. Acesta nu numai că aprofundează prevenția, dar abordează și scenarii specifice, cum ar fi abuzul de substanțe psihoactive în timpul sarcinii. Implicarea Centrului Republican pentru Tulburări Adictive subliniază angajamentul față de calitatea și disponibilitatea serviciilor integrate de tratare a dependenței. Acest program de formare, dezvoltat în colaborare cu fondurile structurale ale UE, se concentrează pe aplicarea tehnicilor de interviu motivațional atunci când se lucrează cu persoane dependente de substanțe psihoactive. Această metodologie se extinde dincolo de îngrijirea individuală, un document sugerând aplicarea sa în comunitățile de reabilitare pe termen lung. În plus, Centrul Republican contribuie la dezvoltarea profesională a specialiștilor din birourile care oferă servicii de reducere a riscurilor asociate consumului de substanțe prin intermediul unui program specific de dezvoltare a calificărilor. Scopul este de a cultiva o abordare unificată, bazată pe știință, în rândul profesioniștilor din birourile care oferă servicii de reducere a riscurilor asociate consumului de substanțe. Aceasta include asistenții sociali, asistenții medicali și specialiștii în sănătate publică,

asigurându-se că aceștia posedă competențele necesare pentru a oferi servicii de înaltă calitate care să răspundă așteptărilor și nevoilor clienților.

În ceea ce privește **percepțiile pacienților**, participanții la acest proiect (INTs_LT) sunt parțial satisfăcuți de activitatea specialiștilor din domeniul medical. Cu toate acestea, participanții ar dori o mai bună organizare a serviciilor de suport, o mai bună pregătire psihologică a specialiștilor și soluții mai cuprinzătoare la problemele persoanelor cu dependențe. Toți participanții au indicat că există suficient personal calificat (manageri și medici) în domeniul tratamentului dependenței de droguri. Cu toate acestea, tinerilor specialiști le lipsesc cunoștințele practice în lucrul cu persoanele dependente de substanțe narcotice. Participanții sunt de părere că autoritățile publice și instituțiile de sănătate nu pot face mare lucru pentru a satisface cele mai esențiale nevoi ale pacienților dependenți de droguri decât dacă aceștia din urmă sunt hotărâți să își schimbe stilul de viață. În plus, aceștia se concentrează asupra necesității de a promova voluntariatul, de a-i sprijini în găsirea unei locuințe și de a le asigura posibilitatea de a primi ajutor de specialitate la domiciliu în cazul în care există restricții de mobilitate. Deși persoanele intervievate consideră că specialiștii din Lituania sunt pregătiți să abordeze problemele de dependență, aceștia au dificultăți în a înțelege pur și simplu un individ, motiv pentru care este necesar să se acorde mai multă atenție tulburărilor asociate consumului de substanțe și să se ofere ajutor specific adaptat nevoilor fiecărei persoane. Potrivit persoanelor intervievate, este posibilă satisfacerea nevoilor de bază ale unei persoane dependente prin (1) acordarea de sprijin în vederea revenirii la stilul de viață anterior; (2) acordarea de atenție sporită muncii cu tinerii, distingând nevoile unei persoane și oferind ajutor în consecință; (3) acordarea de sprijin în găsirea unei locuințe; (4) găsirea unui loc de muncă și oferirea de suport în funcție de nevoile persoanei; (5) și îmbunătățirea cunoștințelor psihologice și a rezilienței emoționale a specialiștilor.

În mod similar, **majoritatea specialiștilor din domeniul medical care au participat la focus grupuri** (FGs_LT) au indicat că au dobândit cunoștințe teoretice referitoare la adicții în timpul studiilor de licență și masterat. Cu toate acestea, le lipseau cunoștințele practice în domeniu și au fost nevoiți să acceseze în mod independent formare și informații suplimentare. Cunoștințele furnizate s-au axat mai mult pe asistența generală acordată unei persoane aflată în situații de risc, fiind astfel subliniată o abordare holistică, ceea ce corespunde specializării în lucrul cu persoanele dependente, însă a existat o lipsă de specificitate atunci când s-a discutat despre diverse dependențe.

Participanții la FG au evidențiat punctele esențiale și nevoile în ceea ce privește dezvoltarea competențelor în domeniul adicțiilor: (a) Instituțiile universitare și non-universitare (universități și colegii) nu includ suficiente cursuri de formare în domeniul adicțiilor în pregătirea profesioniștilor din domeniul medical; în plus, se oferă informații insuficiente în domeniul social și psihologic; (b) există un anumit stigmat și o lipsă de cunoștințe despre bolile legate de adicții chiar și în rândul specialiștilor

(psihiatri). Din cauza stigmatizării și a atitudinii negative din societate, persoanele dependente nu primesc întotdeauna un ajutor adecvat; este dificil să obțină informații într-un mod accesibil pentru ele; (c) specialiștii care oferă servicii de consiliere persoanelor dependente de substanțe narcotice ilegale ar trebui să aibă abilități de comunicare și cooperare; capacitate de a lucra în echipă și de a construi o relație sigură și respectuoasă cu pacientul; să înțeleagă și să fie capabili să gestioneze boala dependenței; (d) se acordă prea puțină atenție măsurilor preventive în domeniul tratamentului și gestionării persoanelor dependente de substanțe narcotice ilegale; (e) instituțiile de asistență medicală care lucrează cu persoanele care suferă de dependențe ar trebui să pregătească în mod consecvent un plan de îmbunătățire a calificărilor pentru specialiștii lor, care au exprimat, de asemenea, nevoia de a-și îmbunătăți competențele în munca cu persoanele dependente de substanțe narcotice.

DANEMARCA

Danemarca a îmbrățișat o abordare de reducere a riscurilor în ceea ce privește politica în domeniul drogurilor, acordând prioritate prevenirii, tratamentului și reabilitării în locul măsurilor punitive. Inițiative precum programele de schimb de seringi și sălile de consum supravegheate subliniază angajamentul națiunii de a minimiza efectele negative ale consumului de droguri atât asupra indivizilor, cât și asupra comunităților. În plus, Danemarca face distincție între consumatorii și traficanții de droguri, optând pentru o abordare nuanțată a consumului personal de droguri. Infracțiunile minore care implică posesia de cantități mici pentru uz personal pot fi abordate cu accent pe tratament mai degrabă decât pe incriminarea imediată, punând accentul pe reabilitare în locul pedepsei. Politicile naționale și cadrul juridic al Danemarcei în ceea ce privește drogurile ilicite reflectă o abordare holistică care combină măsurile legale cu strategii de reducere a riscurilor, tratament și reabilitare. Această poziție nuanțată recunoaște complexitatea problemelor legate de abuzul de substanțe și se străduiește să echilibreze siguranța publică cu un angajament față de bunăstarea individuală.

Deoarece drogurile ilicite au un cost ridicat în multe părți ale societății, iar abuzul de droguri poate avea consecințe personale, de sănătate și sociale semnificative pentru individ - iar tratamentul abuzului de droguri, tratamentul comorbidităților și combaterea criminalității legate de droguri costă, de asemenea, societatea o mulțime de resurse în fiecare an - obiectivul general al politicii daneze în materie de droguri este, prin urmare, de a limita pe cât posibil afluxul de noi consumatori de droguri, de a limita pe cât posibil prevalența drogurilor, de a oferi tratament și de a reduce daunele cauzate de

consumul care are loc. Se estimează că există 20 000 de consumatori de opioide cu risc ridicat. Numărul total de persoane care consumă opioide și alte droguri ilicite, cu excepția canabisului, este estimat la aproximativ 52.000 de persoane. Estimarea totală a consumatorilor de droguri cu consum de risc ridicat include consumatorii de opioide, consumatorii de stimulente ca substanță principală și persoanele cu consum mixt. În plus, consumatorii de canabis cu risc ridicat sunt estimați la aproximativ 32.600 de persoane la nivel național¹¹. Consiliul Național de Sănătate¹² îndeplinește sarcini guvernamentale legate de prevenirea și tratamentul abuzului de droguri și monitorizează situația generală a drogurilor în Danemarca. În completarea Legii privind abuzul de droguri, Ordinul executiv privind substanțele euforizante oferă detalii specifice privind substanțele considerate euforizante. Acest ordin prezintă reglementările care precizează producția, distribuția și utilizarea substanțelor controlate.

Tratamentul dependenței în Danemarca este adesea o combinație de inițiative municipale și regionale, ambele niveluri de guvernare jucând un rol în asigurarea unei abordări holistice. Municipalitățile sunt responsabile de furnizarea unei game largi de servicii de tratament al dependenței și de inițiative de prevenire la nivel local. Acestea pot include consiliere, sprijin, centre de tratament etc. Regiunile au, de asemenea, un rol în furnizarea de opțiuni de tratament specializat și de forme mai avansate de ajutor pentru persoanele cu probleme grave de dependență. Acestea pot include instituții extra specializate, măsuri de reducere a riscurilor și opțiuni de tratament psihiatric.

Cercetare pe teren: oportunități educaționale, interviuri și focus grupuri.

În Danemarca, o abordare multifacetată a formării în materie de dependență poate fi descoperită atunci când se caută **oportunități educaționale în domeniul dependenței de droguri ilicite**. Centrul pentru bunăstare și tratament din Regiunea Capitalei Danemarcei se adresează asistenților sociali, asistentelor medicale, mentorilor, educatorilor și altor profesioniști din domeniul medical și social. Acesta se concentrează pe oferirea de locuințe temporare pentru persoanele fără adăpost și pe tratamentul abuzului de droguri și alcool. Participanții, indiferent de rolurile lor specifice legate de dependență, obțin cunoștințe despre metoda cognitivă și dobândesc abilități pentru a integra aceste cunoștințe în activitatea lor zilnică. O organizație privată, Institutul danez de terapie familială (DFTI), oferă formare suplimentară în domeniul terapiei familiale, supervizare, abilități de relaționare și servicii de consultanță. Destinat profesioniștilor care lucrează cu dependenții, cum ar fi personalul din instituțiile rezidențiale și persoanele de suport pentru tineri, cursul oferă cele mai recente cunoștințe

¹¹ Vezi <https://www.sst.dk/da/viden/Stoffer>.

¹² Vezi <https://www.retsinformation.dk/eli/Ita/2016/1188#idd23bfc50-a5ef-4092-8ce4-7fd6df78ef89>.

despre dependență și neuropsihologie. Acesta pune accentul pe o abordare orientată spre practică, acoperind teme precum neuropsihologia, teoria atașamentului și rolul profesionistului în ceea ce privește persoana dependentă. SOSU H - Colegiul de Asistență Socială și de Sănătate din Danemarca deservește asistenții sociali și medicali și asistenții pedagogici care solicită competențe suplimentare pentru a lucra cu cetățenii cu diagnostic dual. Această instituție finanțată de stat din Copenhaga oferă formare profesională, iar experiența anterioară în domeniu constituie un avantaj.

În colaborare cu Consiliile regionale pentru perfecționare medicală, Autoritatea daneză pentru sănătate oferă un curs specific adresat psihiatrilor: Abuzul, destinat medicilor în formare. Acest curs, alături de cursurile generale și de un modul de formare în domeniul cercetării, face parte din formarea teoretică obligatorie, completând formarea clinico-practică în cadrul formării de specialitate. O organizație privată, Danish Addiction Counselor (DAC) Education, adoptă o abordare amplă a dependenței. Absolvenții DAC pot consilia și trata dependenții și rudele acestora, angajându-se în activități primare și post-tratament. Programul DAC se extinde la măsuri preventive, inclusiv la activități de informare și de sensibilizare. Absolvenții programului au oportunități de angajare atât în sectorul public, cât și în cel privat. Institutul danez pentru supervizare, dezvoltarea personalului, predare și consultanță (DISPUK) oferă un program de formare continuă: Narrative Drug Therapist. Acest program se concentrează pe echiparea profesioniștilor pentru a dialoga cu persoanele cu consum de substanțe nocive. Metodele narative predate în cadrul acestui curs le permit profesioniștilor să ajute persoanele și familiile să depășească impactul negativ al drogurilor, creând o bază pentru o schimbare de durată.

Angajamentul Danemarcei față de formarea în domeniul dependenței se extinde la instituțiile publice și private, oferind o gamă cuprinzătoare de programe. De la metode cognitive la terapie familială, formare profesională și cursuri specializate pentru medici, țara se asigură că profesioniștii din diverse sectoare sunt bine pregătiți pentru a aborda complexitatea dependenței în activitatea lor. Această rețea interconectată de oportunități de formare reflectă o abordare holistică a abordării provocărilor legate de dependență în contextul danez.

În cadrul **interviurilor cu persoanele care au consumat sau consumă în prezent droguri ilicite** în Danemarca (INT_DK), s-a exprimat o satisfacție notabilă în ceea ce privește colaborarea cu terapeuții în domeniul dependenței din cadrul centrului. Cu toate acestea, un participant a evidențiat o potențială discrepanță, citând lipsa de angajament și de atenție din partea anumitor membri ai personalului, subliniind necesitatea consecvenței și a persistenței personalului, în special în ceea ce privește aplicarea regulilor de comportament și de eliberare a medicamentelor din centru. În plus, există o lipsă percepută de personal calificat în afara centrului.

Participanții au prezentat abilitățile esențiale pentru personal, subliniind importanța: (1) Stabilirea unei relații prezente, sigure și de încredere cu persoana dependentă; (2) Dobândirea unor cunoștințe suficiente despre persoana dependentă pentru un ajutor și un sprijin prompt și adaptat; (3) A fi foarte motivat și implicat în lucrul cu un comportament potențial instabil și amenințător; (4) A demonstra empatie și abilități de gestionare a conflictelor; (5) A acționa ca un partener de antrenament și supraveghetor, motivând pozitiv pacientul; (6) A arăta apreciere prin ascultare activă, punând întrebări pertinente și oferind laude; (7) Identificarea nevoilor individuale și oferirea unui sprijin țintit; (8) Sprijinirea afilierii și recunoașterea persoanei dincolo de abuz; (9) Înțelegerea profundă a oamenilor, văzând dincolo de manipulare și proiecții; (10) Menținerea consecvenței și a persistenței; (11) Posedarea unei viziuni asupra abuzului, de preferință cu experiență personală în domeniu; (12) A fi robust din punct de vedere mental pentru a rezista agresiunilor verbale și situațiilor amenințătoare. O direcție comună apare pe măsură ce participanții își exprimă nevoia de a se simți susținuți și nu singuri. În timp ce un participant îmbrățișează socializarea cu colegii ca pe o cale de susținere, un altul ezită din cauza fricii de recidivă, recunoscând accesul ușor la droguri în mediile frecventate de foști dependenți. Sugestia de a ține prelegeri susținute de foști dependenți este prezentată pentru a oferi solidaritate, putere și speranță pentru cei aflați în recuperare. Apar propuneri inovatoare, inclusiv înființarea de clinici de distribuire gratuită de heroină sub supraveghere medicală, atât pentru actualii dependenți, cât și pentru foștii dependenți și oferirea de consiliere în medii separate de centrele de recuperare a dependenței. De asemenea, este prezentată ideea creării de activități pentru foștii dependenți, cu scopul de a contribui la o viață de zi cu zi plină de sens, fără droguri. Aceste inițiative subliniază importanța unui sprijin holistic dincolo de paradigmele tradiționale de tratament.

În cadrul **focus grupului cu lucrătorii din domeniul medical** (FG_DK), participanții au exprimat puncte esențiale și nevoi în ceea ce privește dezvoltarea competențelor în domeniul abuzului de substanțe. Aceștia au menționat lipsa unor oportunități specifice de formare continuă pentru medici, profesioniști din domeniul asistenței medicale și sociale în domeniul abuzului de substanțe, subliniind nevoia urgentă de programe educaționale specializate, formalizate, calitative, precum și de certificare a competențelor. În plus, a fost percepută nevoia de actualizare a cerințelor legale și a recomandărilor în tratamentul abuzului de substanțe, fiind citate exemple de tratamente off-label bazate pe rezultatele recente ale cercetării, subliniind importanța de a rămâne la curent cu practicile în evoluție. Participanții au făcut apel la o abordare mai holistică a bunăstării pacienților, îndemnând la o colaborare mai strânsă între psihiatrie, medicii specializați în adicții, medicii generalişti și alte componente ale sistemului de sănătate. Participanții au transmis, de asemenea, un sentiment de inadecvare în ceea ce privește gestionarea sarcinilor legate de abuzul de substanțe în cadrul educației

lor primare, identificând o nevoie de instrumente și abilități suplimentare, inclusiv competențe de comunicare și motivare, cunoașterea opțiunilor de tratament, analiza activității și colaborarea cu profesioniștii din domeniul adicțiilor și cu partenerii intersectoriali.

S-a pus accentul pe colectarea și validarea competențelor în cadrul unei unități capabile să dezvolte și să pună în aplicare educația și formarea continuă. A fost subliniat apelul pentru o mai mare utilizare a cercetării pentru a promova intervențiile bazate pe dovezi în domeniu. Provocările economice au apărut ca o barieră notabilă, fondurile insuficiente fiind recunoscute ca fiind un obstacol în calea dezvoltării competențelor în domeniul abuzului de substanțe. Ca inițiative viitoare, participanții au sugerat programe de formare pentru a aborda lacunele identificate în educație, module de formare comune indiferent de specialitatea inițială a participanților pentru a lărgi aria competențelor și un program de formare a consilierilor cu componente atât teoretice, cât și practice, subliniind importanța învățării practice. Domenii cheie precum comunicarea, alternativele la abuzul de substanțe, opțiunile de tratament și referințele către organizații pe plan local au fost evidențiate ca fiind componente esențiale care trebuie încorporate în programele educaționale pentru dezvoltarea completă a competențelor.

GRECIA

Sistemul legislativ elen privind drogurile ilicite a fost instituit prin Legea 4139/13 și constă din trei niveluri: (1) nivelul superior este Comitetul interministerial pentru Planul de acțiune privind drogurile, principalul organism de elaborare a politicii în materie de droguri din Grecia. Acest comitet are mai multe responsabilități, inclusiv aprobarea planurilor de acțiune în domeniul drogurilor, coordonarea agențiilor implicate în punerea în aplicare a planurilor de acțiune și evaluarea planurilor de acțiune. Prim-ministrul îl prezidează și include toți miniștrii implicați în punerea în aplicare a strategiei și a planului de acțiune; (2) Al doilea nivel este Comitetul național pentru coordonarea și planificarea răspunsurilor în materie de droguri, care este compus din reprezentanți din 10 ministere, din principalele agenții antidrog și din punctul focal național. Acesta are sarcina de a elabora planul de acțiune, de a supraveghea coordonarea, punerea în aplicare și monitorizarea acestuia și de a dezvolta cooperarea internațională; (3) La al treilea nivel se află coordonatorul național pentru droguri, care prezidează Comitetul național pentru coordonarea și planificarea răspunsurilor în materie de droguri. Prim-ministrul a numit coordonatorul pentru un mandat de 5 ani, cu mandatul de a prezida Comitetul național pentru coordonarea și planificarea răspunsurilor în materie de droguri, de a redacta un plan

de acțiune privind drogurile și de a reprezenta țara în cadrul organismelor internaționale legate de droguri.

Cadrul legislativ național¹³ nu face distincție între narcoticele "ușoare" și "grele". Aceasta înseamnă că, dacă o persoană este arestată pentru infracțiuni legate de droguri, va fi supusă aceluiași tratament indiferent de tipul de narcotic ilegal (canabis, heroină etc.) implicat. Consumatorii ocazionali și recreaționali nu sunt exonerati de răspundere pentru faptele lor. Chiar și în cazul deținerii unei cantități mici de stupefiante ilegale, vor fi formulate acuzații penale. Nu există o limită strictă cu privire la ceea ce se consideră o cantitate mică. Cu toate acestea, cadrul juridic distinge nivelul pedepsei, care variază în cazul posesiei/achiziționării de droguri pentru uz personal și în cazul consumului comercial. Legea nr. 4139/2013, introdusă în 2013, prevede că persoana fizică care utilizează droguri sau care obține sau prelucrează în alt mod droguri doar pentru uz personal, în cantități care să îi satisfacă propriile nevoi, sau care cultivă plante de cannabis în număr și pe suprafețe justificate doar pentru uz personal, poate fi condamnată la cel mult cinci luni de închisoare. Persoanele condamnate pentru furnizare de droguri pot fi condamnate la o pedeapsă de până la 3 ani de închisoare dacă sunt dependente sau împart droguri în grup sau la cel puțin opt ani de închisoare în caz contrar.

Tendențele naționale elene și evoluțiile recente în domeniul consumului ilicit de droguri au fost publicate de Centrul Național de Documentare și Informare pentru Droguri și Alcool (2022), care oferă un rezumat al celor mai importante puncte critice care subliniază situația actuală a consumului ilicit de droguri în Grecia. Unele dintre acestea sunt legate de imaginea neclară a amplitudinii și caracteristicilor consumului de substanțe în rândul populației; au fost detectate scăderi ale consumului de heroină, dar creșteri ale consumului de cannabis și cocaină; și necesitatea de a fi atenți la posibilele focare de HCV și HIV în comunitatea consumatorilor activi. Consumul de droguri injectabile și de echipamente de injectare partajate pare să fie în scădere în timp, dar acest lucru nu implică o reducere a factorilor care favorizează transmiterea bolilor infecțioase în comunitatea de utilizatori. Două decizii¹⁴ ministeriale au venit în ultimii doi ani pentru a consolida furnizarea de servicii de reducere a riscurilor pentru populația care utilizează substanțe cu risc ridicat.

¹³ Vezi Legea 4139/2013 (Monitorul Oficial 74 A/20-03-2013) "Legea privind substanțele care creează dependență și alte dispoziții"; Legea 3459/2006 (Monitorul Oficial 10 A/25-05-2006) "Codul de legi privind drogurile"; Decretul 148/07 (Monitorul Oficial 191 A/10-8-2007) "Codificarea prevederilor decretelor de reglementare și a deciziilor ministeriale normative din legislația națională privind drogurile; Decizia ministerială (Monitorul Oficial 5969/B/17-12-2021); Decizia ministerială (Monitorul Oficial 1607/B/27-4-2020).

¹⁴ În primul rând, a fost creat un cadru legal pentru administrarea de către profesioniști calificați, în afara mediului spitalicesc, a medicamentului Naloxone în caz de supradoză. În al doilea rând, a fost creat cadrul legal pentru redeschiderea primei săli de consum supravegheat de droguri ilicite (STEKI 46) administrată de OKANA. "STEKI 46" este acum locul în care consumatorii activi pot consuma substanțe psihoactive sub supraveghere, în condiții de siguranță și cu echipamente curate, reducând riscurile pentru sănătatea lor și transmiterea de boli. Abordarea terapeutică a centrului OKANA este însoțită de asistență medicală și de punerea în legătură a beneficiarilor cu alte servicii, cu scopul final de a-i integra într-un program de tratament. În același timp, sala de consum supravegheat contribuie la reducerea disconfortului care poate fi creat în locurile unde se adună toxicomanii, precum și a delincvenței care poate fi asociată consumului de droguri. Această inițiativă este strâns aliniată la Strategia EMCDDA 2025.

Cercetare pe teren: oportunități educaționale, interviuri și focus grupuri.

Grecia se remarcă prin sistemul său de servicii de prevenire a dependențelor, în principal prin intermediul rețelei naționale de 75 de centre de prevenire a dependențelor și de promovare a sănătății psihosociale. Pe lângă activitatea lor constantă, centrele de prevenire răspund, de asemenea, la numeroasele solicitări de sprijin psihosocial, care s-au intensificat din cauza pandemiei. Atunci când se analizează **oportunitățile educaționale în domeniul dependenței de droguri ilicite** în Grecia, peisajul formării în domeniul dependenței este, de fapt, divers. Centrul elen pentru tratamentul persoanelor dependente (KETHEA), în colaborare cu Departamentul de Psihiatrie al Universității din California, San Diego, oferă un program privind competențele de consiliere în domeniul dependenței de droguri ilicite. Acest program de 18 luni este conceput pentru a schimba în mod pozitiv atitudinile profesionale, favorizând o înțelegere a reabilitării, a reintegrării și a dobândirii de competențe prin intermediul unor ateliere de lucru experiențiale. Modulele tematice, evaluate independent, acoperă o serie de abordări bazate pe dovezi, inclusiv mobilizarea în tratament, prevenirea recidivelor și tehnicile cognitiv-comportamentale. Caracterul holistic al programului este subliniat de includerea unor ateliere deschise publicului la care participă experți din Grecia și din străinătate, promovând o perspectivă globală asupra tratamentului dependenței.

Centrul de învățare pe tot parcursul vieții al Universității Naționale și Kapodistriene din Atena abordează problema dependenței printr-un program educațional online intitulat "Psihologia clinică socială a dependențelor". Acest program este adaptat pentru oamenii de știință și profesioniștii din domeniul sănătății mintale, oferind un mediu de învățare flexibil prin intermediul predării pe internet. Accentul este pus pe dobândirea de cunoștințe generale și specifice despre dependență, pe intervențiile terapeutice și pe înțelegerea dimensiunilor biologice, psihologice și sociale ale dependenței. Accesibilitatea învățării online permite autonomie pentru cursanți, fiind potrivită pentru o gamă largă de profesioniști, inclusiv medici, profesori și avocați, precum și pentru oricine se află în căutare de informații științifice despre problemele legate de dependență.

Colaborarea dintre Departamentul de Psihologie și Facultatea de Medicină a Universității din Creta și OKANA - Organizația împotriva drogurilor, are ca rezultat un program care sintetizează înțelegerea teoretică și aplicată a dependenței de substanțe. Planul de învățământ acoperă evaluarea, tratamentul și prevenirea, încorporând prelegeri, seminarii, ateliere clinice și exerciții de reflecție. Acest program pune un accent puternic pe cercetare și pe lucrările de teză pentru a extinde cunoștințele bazate pe dovezi, asigurându-se că studenții postuniversitari dobândesc cunoștințe practice despre substanțele care creează dependență, evoluții recente bazate pe dovezi și abilități în materie de tratament și prevenire.

Intersecția dintre drept și dependență este explorată în cadrul unui program postuniversitar de nivel înalt, cu durata de 18 luni, de către Facultatea de Drept a Universității Aristotel din Salonic și Departamentul de Drept al Universității din Nicosia. Această inițiativă interdisciplinară, realizată în cooperare cu KETHEA, aprofundează dreptul penal și dependențele. Programul își propune să aprofundeze înțelegerea relației dintre dreptul penal și dependență, punând accentul pe tratament și reabilitare ca și componente integrale. Această colaborare între instituțiile juridice și cele de tratare a dependențelor evidențiază importanța abordării dependenței atât din punct de vedere juridic, cât și terapeutic. Angajamentul Greciei în ceea ce privește formarea în domeniul dependenței cuprinde o serie de programe care se axează pe competențe de consiliere, psihologie clinică, studii interdisciplinare și dimensiuni juridice. Aceste inițiative contribuie în mod colectiv la o abordare holistică în pregătirea profesioniștilor pentru a aborda complexitatea dependenței. Accentul pus pe abordările bazate pe dovezi, pe dezvoltarea abilităților practice și pe colaborarea interdisciplinară asigură faptul că Grecia rămâne în fruntea abordării provocărilor legate de dependență.

În abordarea peisajului complex al dependenței și al reabilitării în Grecia cu **participanții la interviurile CARE4SUD** (INT_EL), persoane care au consumat sau consumă în prezent droguri ilegale, s-a constatat o lipsă de pregătire a psihologilor în domeniu, dincolo de prescrierea unei simple medicații. O perspectivă interesantă a fost evidențiată, sugerând că expertul ideal ar trebui să fie un fost consumator, cineva care a simțit lupta cu dependența pe propria piele. Deși nu este o condiție prealabilă, această experiență favorizează înțelegerea și previne subestimarea. Gravitatea dependenței de droguri a fost subliniată, cu un apel la specialiști să se implice în mod continuu în obținerea de noi informații și să manifeste pasiune autentică pentru munca lor. A fost evidențiată natura dificilă a tratării dependențelor de droguri, subliniindu-se provocarea pe care o reprezintă reintegrarea acestora în societate și necesitatea unui sprijin multifacțat, care să includă stimulente, spiritualitate, implicarea familiei și chiar furnizarea de substanțe precum metadona.

Unul dintre participanți a pledat pentru legalizarea drogurilor, argumentând că aceasta ar transfera profiturile de pe piața ilicită către stat și a chestionat încarcerarea consumatorilor de droguri ca fiind o măsură contraproductivă. Au fost încurajate manifestarea unei atitudini deschise și experiența în domeniu, cu o pledoarie specială pentru înțelegerea aspectelor necunoscute ale unor substanțe precum hașișul. A fost sugerată oportunitatea înființării unor clinici pentru consumul de droguri controlat, cu scopul de a reduce abuzul și distribuția ilegală a acestora. Cu toate acestea, experiențele negative cu programele existente, atât în ceea ce privește incluziunea consumatorilor, cât și competența personalului, au subliniat necesitatea unei reforme. S-a conturat o recunoaștere a problemelor sistemice din sistemul medical, inclusiv a lipsei de structură, accesibilitate și personal calificat în domeniul adicțiilor. Sugestiile au variat de la necesitatea unor structuri mai clare ale

programelor până la o mai mare distribuție de ace sterile. Pe parcursul interviurilor, nevoia de mai multe informații, de programe de conștientizare și importanța înțelegerii stărilor psihologice ale pacienților au fost teme recurente.

Au fost exprimate preocupări legate de lipsa de personal, de lipsa de informare corespunzătoare cu privire la fenomen și de atractivitatea substanțelor interzise, ceea ce determină nevoia unei formări profesionale mai calitative și a sensibilizării publicului. Elementul comun al acestor abordări diverse este recunoașterea faptului că abordarea actuală a dependenței de droguri necesită un răspuns multifacțat, informat și plin de compasiune.

Concentrându-ne asupra **percepțiilor profesioniștilor din domeniul medical în sfera adicțiilor**, luând în considerare focus grupurile desfășurate (FGs_EL), peisajul educațional din școlile medicale relevă deficiențe substanțiale, cu lacune în formarea medicilor și a asistentelor din spitalele publice. În Grecia, lipsa de interconectare este evidentă, deoarece colaborarea între organizații precum OKANA și KETHEA nu a fost întotdeauna eficientă. Programele de tratament, inclusiv abordările abstinente și cele de substituție, duc lipsă de coordonare. Personalul din spitalele publice și din centrele de sănătate primară este adesea neinformată, ceea ce exacerbează lipsa de familiaritate a profesioniștilor din domeniul sănătății cu fenomenul drogurilor.

Sunt evidențiate educația ocazională și necesitatea unui instrument care să ghideze consumatorii către nivelul adecvat de îngrijire. A apărut sugestia de a trata consumatorii în stadii incipiente în centrele de sănătate și de a progresa către un tratament specializat dacă este necesar, dar a fost subliniată insuficiența formării medicilor și a asistentelor medicale. Experiența personală a unui medic înainte și după implicarea în activități organizate de OKANA reflectă lipsa cunoștințelor de specialitate despre dependență în contextul medical general. Ritmul și volumul de muncă din spitale reprezintă o provocare pentru abordarea problemelor legate de dependență. S-a remarcat stigmatizarea și descurajarea din partea colegilor, subliniind necesitatea unei expuneri obligatorii pentru toți profesioniștii din domeniul medical. A fost subliniată importanța tratamentului la nivel primar și a sensibilizării comunității, precum și semnificația interconectării serviciilor.

Discuțiile au continuat cu expertiza necesară pentru a trata dependența, incluzând psihopatologia, abilitățile de comunicare, motivația pacientului și strategiile de reducere a riscurilor. Ignoranța și evitarea dependențelor sunt probleme predominante, subliniind necesitatea sensibilizării și informării medicilor. Liniile telefonice au fost recunoscute ca fiind utile, dar provocarea fundamentală constă în dificultatea medicilor generaliști de a înțelege și de a diagnostica dependența. Se face apel la o abordare în echipă care să implice psihiatrii, asistenții medicali și psihologii, dublată de stimulente pentru ca medicii să dobândească cunoștințe despre dependență.

S-au recunoscut dificultăți în ceea ce privește referirea adolescenților și copiilor, în special în zonele periferice. S-a propus, de asemenea, o abordare holistică pentru părinți și copiii sub 16 ani. Au fost subliniate competențele esențiale în terapia de familie și importanța învățării pe tot parcursul vieții, precum și necesitatea unor cunoștințe sistematice, a unor abilități de comunicare de bază și a unor orientări, subliniind rolul critic al motivației și comunicării pacientului.

SLOVENIA

Politicile naționale și cadrul juridic al Sloveniei în ceea ce privește drogurile ilicite sunt guvernate de mai multe acte legislative și regulamente cheie. Legea privind prevenirea consumului de droguri ilicite și tratamentul dependenței de droguri este un cadru juridic care abordează prevenirea consumului de droguri ilicite și tratamentul dependenței de droguri în Slovenia. Aceasta prezintă măsuri de prevenire a consumului de droguri, de tratament al persoanelor dependente de droguri și strategii de reducere a riscurilor. Legea privind producția și comerțul cu droguri ilicite clasifică substanțele în funcție de potențialul lor de abuz și de utilizare medicală, cu sancțiuni corespunzătoare pentru infracțiuni precum posesia, traficul și producția de droguri ilicite.

Deținerea de cantități mici de droguri ilicite pentru uz personal a fost dezincriminată, ceea ce înseamnă că, deși este încă ilegală din punct de vedere tehnic, este considerată o contravenție și nu o infracțiune penală. În loc să se confrunte cu acuzații penale, persoanele prinse cu cantități mici de droguri ar putea fi supuse unor amenzi sau altor măsuri administrative.

Slovenia pune, de asemenea, un accent puternic pe măsurile de reducere a riscurilor. Programele de schimb de ace și terapia de substituție cu opioide sunt exemple de strategii de reducere a riscurilor puse în aplicare pentru a aborda consecințele sociale și de sănătate ale consumului de droguri. Traficul și infracțiunile legate de droguri la scară largă sunt în continuare tratate ca infracțiuni penale grave în Slovenia, iar autoritățile de aplicare a legii acționează în mod activ pentru a combate traficul de droguri.

Cercetare pe teren: oportunități educaționale, interviuri și focus grupuri.

Slovenia dispune de un sistem de servicii de prevenire și tratare a dependențelor legate de droguri prin intermediul rețelei naționale de 21 de centre pentru prevenirea și tratarea dependențelor de droguri, care fac parte, în cea mai mare parte, din serviciile locale mai mari de asistență medicală primară și 2 unități mobile. Ca parte a serviciilor sociale, există programe de reducere a riscurilor și a efectelor, de reabilitare socială și de recuperare, care sunt cofinanțate de Ministerul Muncii, Familiei,

Afacerilor Sociale și Egalității de Șanse. Toate programele menționate mai sus sunt gratuite pentru persoanele care consumă droguri și pentru persoanele cu tulburări legate de consumul de substanțe. Tratamentul cu terapie de substituție și implicarea în programele de protecție socială din Slovenia sunt, de asemenea, permise tuturor persoanelor cu tulburări legate de consumul de substanțe și care execută pedeapsa cu închisoarea. Există numeroase programe și intervenții de prevenire puse în aplicare în Slovenia, dar în principal coordonate și/sau facilitate de Institutul Național de Sănătate Publică (NIPH) și de unitățile lor regionale, precum și de organizații neguvernamentale, cum ar fi Institutul pentru Cercetare și Dezvoltare "Utrip", Asociația de Tineret "No Excuse Slovenia" etc. Există o lipsă de intervenții de prevenire bazate pe dovezi în multe regiuni și municipalități din cauza limitărilor de capacitate și de finanțare, precum și a lipsei de cunoștințe și de competențe în rândul personalului din domeniul prevenirii bazate pe dovezi și al advocacy-ului.

În ceea ce privește **oportunitățile educaționale în domeniul consumului de substanțe și al dependenței** în Slovenia, există o anumită educație și formare formală disponibilă pentru asistenții sociali în domeniul reducerii cererii de droguri (în special reducerea riscurilor și recuperarea) la Facultatea de Asistență Socială din cadrul Universității din Ljubljana. Subiectele privind dependența și consumul de substanțe sunt incluse în unele materii de bază la facultate, inclusiv în studiile postuniversitare și de masterat. Facultatea a înființat un centru specializat pentru studii privind drogurile și dependența. De asemenea, există un departament special de sănătate mintală în cadrul comunității, care acoperă, de asemenea, unele dintre problemele legate de consumul de substanțe și de dependență. Există și unele cursuri sau seminarii care acoperă subiecte legate de consumul de substanțe și de dependență la Facultatea de Educație din cadrul Universității din Ljubljana și, parțial, și la Facultatea de Arte din cadrul Universității din Ljubljana (studiul pedagogiei). În domeniul prevenirii, există o educație și o formare informală disponibilă pe tema Curriculumului european de prevenire (realizată de Institutul pentru cercetare și dezvoltare "Utrip") și mai multe cursuri de formare orientate spre practică și direcționate pentru diferite părți interesate, cum ar fi autoritățile locale, serviciile sociale și de sănătate, poliția, organizațiile neguvernamentale (ONG-uri) etc. Conținutul acestor cursuri de formare include introducerea în prevenție (ca știință), prevenție la nivel școlar, prevenție la nivel de familie, prevenție la nivel de comunitate, prevenție la nivel de mass-media, strategii de prevenție de mediu, epidemiologie, promovarea prevenției bazate pe dovezi, rolul ofițerilor de aplicare a legii în prevenirea la nivel de școală sau de comunitate etc. Unele studii și cursuri legate de dependență sunt incluse și în cadrul studiilor de la Facultatea de Medicină a Universității din Ljubljana și de la Facultatea de Medicină a Universității din Maribor, în special pentru studenții care se specializează în psihiatrie, sănătate publică și/sau medicină de familie.

În cadrul **interviurilor cu persoane care au consumat sau consumă în prezent droguri** în Slovenia, toate și-au exprimat satisfacția cu privire la cunoștințele și competențele adecvate ale personalului din cadrul programelor de tratare a dependenței sau de recuperare. Cei care participă la programe de recuperare au subliniat nevoia de psihiatri și asistenți sociali, care să fie responsabili pentru a-i ajuta să gestioneze procedurile privind cererile de angajare, căutarea unei locuințe permanente sau temporare, cererile de transferuri sociale etc. O problemă foarte frecventă în cadrul programelor de tratament și recuperare din Slovenia este, de asemenea, deconectarea diferitelor programe și servicii în domeniul tratamentului și recuperării în materie de dependență (de exemplu, lipsa unui sistem de referire). Este foarte frecvent ca utilizatorii de servicii să treacă de la un program la altul dacă nu sunt mulțumiți de cel anterior sau sunt în conflict cu personalul. Unii dintre ei ar dori, de asemenea, ca personalul să dețină cunoștințe și competențe în materie de activitate fizică (sport), interviuri motivaționale, activități de prevenire bazate pe dovezi cu grupuri vulnerabile etc.

Unii dintre cei intervievați și-au exprimat convingerea că serviciile de recuperare sau cele orientate spre abținere, programele de reintegrare la nivel regional și local (de exemplu, distribuția inegală a programelor pe teritoriul țării) sunt insuficient disponibile. Un dezavantaj important este, de asemenea, faptul că programele de recuperare nu sunt acoperite de asigurările de sănătate (ca în cazul programelor de tratament medical), ceea ce are un impact semnificativ asupra calității intervențiilor, lipsei de finanțare pentru resurse umane, educației și formării pentru furnizorii de servicii etc. În ceea ce privește măsurile viitoare pentru a răspunde nevoilor persoanelor care consumă droguri sau care au tulburări legate de consumul de substanțe, persoanele interviuate au pledat pentru programe de prevenire bazate pe dovezi (selective și indicate) pentru grupurile și persoanele vulnerabile, pentru educație și formare legate de prevenirea stigmatizării, intervenții de prevenire a recidivelor, servicii de reducere a riscurilor bazate pe dovezi, integrate în sistem cu alte servicii de tratare a dependenței și de recuperare, programe de recuperare orientate spre abținere disponibile la nivel regional etc.

În Slovenia, **profesioniștii din domeniul medical care au participat la focus grup (FG_SI)** afirmă că, deși elementele legate de dependența de droguri ilicite sunt integrate în diverse cursuri de studiu la diferite facultăți, lipsește un modul sistematic de cunoștințe prezentat la nivelul învățământului superior pentru un studiu holistic sau o specializare în domeniul dependenței. Eforturile guvernamentale și neguvernamentale pentru dezvoltarea profesiei în domeniul adicțiilor se concentrează în principal în afara domeniului învățământului superior. Se remarcă un decalaj semnificativ în absența unui program verificat de educație și formare pentru persoanele care lucrează în domeniul consumului de substanțe sau al dependenței de droguri. Această lipsă sugerează o lipsă de personal calificat în mod adecvat în domeniu. Inconsecvența și răspunsul dispersat la dependență

contribuie la lacunele în ceea ce privește personalul calificat, în special în ceea ce privește gestionarea și tratamentul dependenței de droguri.

Provocarea este subliniată de absența unor programe de educație și formare profesională dedicate în mod special dependenței la nivelul învățământului superior. Lacunele se extind până la o lipsă de formare practică la facultăți, lăsând cunoștințele teoretice insuficiente pentru a lucra eficient cu persoanele dependente. În special, se solicită mai multă formare asupra aspectelor biologice ale dependenței și se identifică o nevoie de formare în ceea ce privește diagnosticele duble și lucrul cu persoanele mai în vârstă care se confruntă cu probleme de dependență. Absența unei viziuni clare în gestionarea și tratamentul dependenței agravează provocările legate de personal. Recrutarea personalului nu este clară în ceea ce privește educația necesară, ceea ce duce la o gamă diversă de medii fără o bază unitară pentru înțelegerea dependenței. Personalul este adesea instruit la locul de muncă sau prin intermediul unor seminarii specifice, dar lipsa de personal calificat persistă.

Aceste provocări necesită o abordare cuprinzătoare, inclusiv înființarea unui program de studii postuniversitare în domeniul adicțiilor. Necesitatea unui nivel de cunoștințe de bază pentru toți cei care lucrează în domeniul adicțiilor și a unor cunoștințe specifice ulterioare, în funcție de tipul de loc de muncă, apare ca o provocare cheie. Colaborarea între profesioniștii din domeniul sănătății și alți profesioniști, depășirea stigmatizării sociale și conceperea de programe educaționale pentru a destigmatiza dependența sunt identificate ca fiind componente esențiale.

Tema principală a focus grupurilor s-a concentrat pe o înțelegere mai holistică și multidisciplinară a dependenței, care să cuprindă diverse domenii de cunoaștere, cum ar fi psihologia, asistența socială, comunicarea, motivația și consilierea. Provocările se extind dincolo de paradigmele biologice, subliniind necesitatea unei înțelegeri nuanțate a complexității din jurul dependenței. Autodezvoltarea continuă a profesioniștilor este evidențiată ca fiind esențială, asigurându-se că aceștia rămân în contact cu ei înșiși și își mențin angajamentul față de bunăstarea clienților lor.

Deși există diverse cursuri și inițiative de formare, este nevoie de programe de educație și formare mai conectate și mai unificate. Sugestii pentru programe de diplomă, educație partajată și programe de formare a consilierilor sunt prezentate pentru a acoperi lacunele existente. Este subliniată importanța cercetării continue, a validării competențelor și a sprijinului economic pentru a depăși barierele. O dimensiune importantă este aceea că există un deficit real de cunoștințe și de competențe în domeniul educației și formării legate de dependența de substanțe (droguri) în Slovenia și că profesioniștii din domeniul sănătății și din alte domenii legate de dependență nu au cunoștințe și competențe adecvate și speciale cu privire la aceste probleme, în afară de experiența de lucru și de învățarea din aceasta.

ROMÂNIA

În România, cadrul legal privind drogurile ilicite este reglementat în principal de Legea nr. 143/2000 cu modificările și completările ulterioare, privind prevenirea și combaterea traficului și consumului ilicit de droguri. Această lege incriminează producția, traficul și deținerea de substanțe ilegale. Sancțiunile pentru infracțiunile legate de droguri pot varia de la amenzi la pedepse cu închisoarea, în funcție de factori precum tipul și cantitatea de droguri implicate, precum și de circumstanțele infracțiunii. Legea face distincție între "simplii" consumatori de droguri și traficanți, cu sancțiuni diferite pentru fiecare categorie. România a adoptat, de asemenea, strategii de reducere a riscurilor ca parte a politicii sale privind drogurile.

Reducerea riscurilor se concentrează pe minimizarea consecințelor negative asociate consumului de droguri și include măsuri precum programele de schimb de seringi și terapia de întreținere cu metadonă pentru persoanele care se luptă cu dependența de opioide. În plus, România a depus eforturi pentru a-și alinia politicile privind drogurile la abordarea Uniunii Europene, care pune accentul pe o abordare echilibrată și integrată a problemelor legate de droguri. Aceasta implică nu numai măsuri de aplicare a legii, ci și eforturi pentru a aborda aspectele sociale și de sănătate asociate abuzului de droguri.

Cercetare pe teren: oportunități educaționale, interviuri și focus grupuri.

Sunt disponibile oportunități de formare în domeniul dependenței, fiecare dintre acestea fiind adaptată la nevoi specifice și la medii profesionale. Agenția Națională Antidrog se concentrează pe formarea în domeniul drogurilor și pe cercetare pentru a explora posibilitățile de formare a profesioniștilor din domeniul medical din România, în domeniul dependențelor. Această inițiativă are ca scop îmbunătățirea cunoștințelor și a competențelor profesioniștilor din domeniul medical în abordarea problemelor legate de dependențe.

Asociația pentru recuperare și consiliere în adicții și dependențe (ARCADE) se adresează medicilor, asistentelor medicale, absolvenților de științe sociale și umane, etc. În acest caz, accentul este pus pe prevenirea și diseminarea informațiilor despre problematica dependenței atât în rândul tinerilor, cât și al adulților. Formarea cuprinde diverse aspecte, inclusiv consilierea persoanelor afectate, stabilirea de relații terapeutice, pregătirea dosarelor de caz, îndrumarea pacienților, monitorizarea în timpul

tratamentului și soluționarea conflictelor intra și interpersonale în vederea reintegrării socio-profesionale, consilierea în recădere¹⁵.

Centrul de Formare Continuă al Eparhiei Iași este implicat în cercetarea posibilităților de formare a profesioniștilor din domeniul medical din România în domeniul adicțiilor. Formarea acoperă conceptele fundamentale ale dependenței și codependenței, competențe de consiliere în adicții și abilitățile de intervenție, împreună cu mijloacele de tratare, de post-cură și de monitorizare¹⁶.

Asociația Preventis oferă formare de bază în domeniul adicțiilor, adresată psihologilor, psihiatrilor, psiho-terapeuților, asistenților sociali, consilierilor în adicții, lucrătorilor spirituali, concentrându-se pe particularități ale diferitelor adicții de substanțe și comportamente, prevenirea dependențelor și recuperarea din adicții (evaluarea, diagnosticarea, tipurile și nivelurile de intervenție și abilitățile de prevenire a recidivelor)¹⁷.

Asociația Catharsis oferă un curs de bază în domeniul dependențelor adresat psihologilor, cu o abordare terapeutică a tulburărilor legate de consumul de substanțe. Formarea include evaluarea cazurilor, depistarea problemelor psihosociale, elaborarea de planuri de intervenție, consiliere individuală și de grup și dezvoltarea abilităților de prevenire a recăderii, cum ar fi strategiile de coping și dezvoltarea abilităților de refuz¹⁸.

Organizația Confident susține programe de formare profesională adaptate pentru psihologi, psihoterapeuți și consilieri psihologici. Programul cuprinde înțelegerea cauzelor și mecanismelor psihologice ale dependențelor, crearea spațiului de interacțiune cu beneficiarii, investigarea situațiilor problematice, explorarea potențialelor soluții ale situațiilor problematice, utilizarea instrumentelor specifice lucrului cu dependențele și structurarea ședințelor de psihoterapie¹⁹.

Peisajul românesc al oportunităților de formare în domeniul adicțiilor cuprinde cercetarea, prevenirea și intervenția. De la explorarea amplă a Agenției Naționale Antidrog până la accentul specific al ARCADE pe consiliere și relații terapeutice și ofertele diverse ale altor ONG-uri, cum ar fi Centrul de Formare Continuă al Eparhiei Iași, Preventis, Catharsis și Confident, se fac eforturi, în mod activ, pentru a echipa profesioniștii cu cunoștințele și abilitățile necesare pentru a aborda dependența în diferitele sale forme. Acest efort de colaborare reflectă o abordare holistică a provocărilor legate de dependență în România.

Concentrându-ne asupra **percepțiilor persoanelor care au consumat sau consumă în prezent droguri ilicite**, participanții la interviuri (INTs_RO) și-au exprimat convingerea în ceea ce privește disponibilitatea insuficientă a centrelor dedicate dependențelor, citând lipsa unei pregătiri adecvate în

¹⁵ Vezi www.arcadecluj.ro

¹⁶ Vezi www.cfcmmmb.ro

¹⁷ Vezi www.preventis.ro

¹⁸ Vezi www.asociatiacatharsis.ro

¹⁹ Vezi www.centrulconfident.ro

rândul profesioniștilor pentru tratarea și gestionarea dependențelor. Preferințele inițiale în rândul consumatorilor de droguri înclină spre psihologi pentru tratament, mai puțin înspre medici. Nemulțumirea apare în rândul celor care necesită spitalizare în centrele de psihiatrie din România, derivând din deficiențele percepute în interacțiunile cu personalul medical, cu privire la profesionalismul acestuia și la tratamentul prescris. Pledând pentru înființarea unui număr mai mare de centre de tratament și recuperare a dependenței, participanții propun echipe multidisciplinare, incluzând psihologi, medici, asistenți sociali etc., inspirându-se din modelele străine. Subliniind rolul vital al grupurilor de sprijin și al asistenței colegilor dependenți în ceea ce privește abținerea și recuperarea, interviurile subliniază o nevoie reală de formare adecvată a personalului medical, în special în domeniul asistenței medicale primare și de urgență, pentru a trata, în mod eficient, dependenți. Principalele competențe și calități considerate esențiale pentru un specialist în adicții includ comunicarea eficientă cu pacienții, empatia, respectul, înțelegerea și onestitatea, precum și o pregătire și o experiență vastă în domeniu.

În ceea ce privește măsurile de abordare a nevoilor dependenților de substanțe, persoanele intervievate pledează pentru prevenirea primară a consumului de droguri. Aceasta presupune implicarea activă și continuă a poliției în controale în anumite zone, școli și licee pentru a identifica și a reduce distribuția de droguri de către traficanți. În plus, prevenirea primară în fază incipientă, realizată prin informarea și sensibilizarea publicului cu privire la efectele negative ale drogurilor și ale dependenței de droguri, este considerată crucială. O altă măsură recomandată implică înființarea mai multor centre de tratare a dependenței și de recuperare care să cuprindă echipe multidisciplinare de specialiști cu pregătire adecvată și grupuri de suport.

Profesioniștii din domeniul medical care au participat la focus grup (FG_RO) au întărit aceste idei, afirmând că, din păcate, cursurile de formare din domeniu adresate personalului din asistența medicală primară nu se axează pe abordarea adecvată și pe intervenția în cazul dependenților de substanțe. Recunoscând necesitatea unei revizuirii a curriculei programelor de formare, sunt necesare actualizări pentru personalul medical (inclusiv medici și asistente medicale) și pentru alți profesioniști, cum ar fi psihologii, asistenții sociali și profesorii, în special în timpul studiilor universitare. La nivel universitar ar trebui introdusă o nouă disciplină de bază privind dependențele.

Pentru a maximiza impactul cursurilor de consiliere psihologică existente, eforturile ar trebui să se îndrepte spre o promovare eficientă, însoțită de recrutarea mai multor formatori cu experiență substanțială în domeniu. Inițiativele de colaborare sunt considerate esențiale, subliniind necesitatea cooperării între medicii generaliști, unitățile de urgență pentru tratarea dependenței și centrele specializate care se concentrează pe recuperarea și reintegrarea pacienților. Identificând o lipsă de

cunoștințe privind modul de abordare a consumatorilor de droguri sau a dependenților care se adresează medicilor generaliști sau altor specialiști, se percepe necesitatea de a elabora protocoale și ghiduri de bune practici în acest domeniu. Pentru medici, se recomandă formarea în domeniul consilierii psihologice pentru dependenți, încorporând în mod obligatoriu cunoașterea și aplicarea interviurilor motivaționale. Se pune accentul pe caracterul practic în organizarea cursurilor de formare, cu intenția de a prezenta modul de recunoaștere a dependenților de substanțe, de cunoaștere a principalelor categorii de droguri, de realizare a unei anamneze, de abordare a efectelor secundare și de gestionare a cazurilor din perspectivă medicală și nu numai. Cursurile ar trebui să ofere protocoale clare și orientări privind cele mai bune practici, dotându-i pe cursanți cu o pregătire specifică privind recunoașterea, abordarea și referirea eficientă a dependenților. Competențele cheie pentru un formator în domeniul adicțiilor includ o bază solidă în domeniu, o experiență practică substanțială, abilități practice de comunicare, o abordare multidisciplinară a abordării dependențelor și o rețea profesională bine dezvoltată.

PORTUGALIA

În anul 2001, Portugalia a dezincriminat deținerea de cantități mici de droguri pentru uz personal. Acest lucru înseamnă că persoanele prinse cu o cantitate de droguri considerată pentru consum personal nu sunt supuse urmării penale. În schimb, aceștia se pot confrunta cu sancțiuni administrative, cum ar fi amenzi sau referirea către o Comisie locală pentru descurajarea dependenței de droguri²⁰. Aceste comisii, compuse din profesioniști din domeniul juridic, medical și al asistenței sociale, evaluează fiecare caz în parte și adaptează intervențiile în funcție de nevoile individului. Scopul este de a aborda abuzul de droguri ca pe o problemă de sănătate publică, mai degrabă decât ca pe o infracțiune penală. Această politică reprezintă o trecere de la măsuri punitive la o perspectivă mai plină de compasiune și orientată spre sănătate.

Direcția Generală de Intervenție pentru Comportamente Adictive și Dependențe (SICAD) este o entitate cheie din Portugalia, responsabilă pentru coordonarea și punerea în aplicare a politicilor legate de comportamente adictive și dependențe. Funcționând în cadrul Ministerului Sănătății, SICAD se angajează să promoveze reducerea consumului de substanțe psihoactive, să prevină comportamentele adictive și să diminueze dependențele. În calitate de punct focal național, SICAD este direct responsabil pentru punerea în aplicare a Planului național. Acesta se ocupă de planificarea,

²⁰ Vezi <https://www.sicad.pt/EN/Dissuasao/SitePages/Home%20Page.aspx>.

realizarea și coordonarea intervențiilor pentru reducerea cererii de droguri, precum și de colectarea, analiza și diseminarea informațiilor privind consumul de droguri și răspunsurile corespunzătoare. Directorul general al SICAD deține în același timp și rolul de coordonator național pentru droguri, toxicomanie și probleme legate de alcool. Un accent puternic pe reducerea riscurilor completează această politică de dezincriminare. Portugalia a pus în aplicare diverse măsuri de reducere a riscurilor, inclusiv programe de schimb de seringi, săli de consum supravegheat și acces larg răspândit la tratamentul cu metadonă pentru dependența de opioide. Aceste inițiative au ca scop minimizarea consecințelor negative asupra sănătății asociate consumului de droguri, cum ar fi răspândirea bolilor infecțioase și decesele cauzate de supradoze.

În plus, Portugalia a investit în programe de prevenire și tratament, recunoscând că este esențial să fie abordate cauzele profunde ale abuzului de droguri. Aceste programe se concentrează pe educație, pe sensibilizarea comunității și pe oferirea de suport pentru persoanele care se luptă cu dependența. Tratatând dependența de droguri ca pe o problemă de sănătate mai degrabă decât ca pe o problemă penală, Portugalia urmărește să reducă stigmatizarea și să încurajeze persoanele să caute ajutor fără teama de repercusiuni legale. În ceea ce privește cadrul juridic, în timp ce consumul personal de droguri este dezincriminat, traficul și distribuția de droguri rămân infracțiuni penale. Agențiile de aplicare a legii din Portugalia continuă să vizeze organizațiile de trafic de droguri pentru a preveni fluxul ilegal de droguri. Distincția dintre consumul personal și traficul de droguri permite sistemului juridic să facă diferența între persoanele care au nevoie de sprijin și cele implicate în activități infracționale organizate.

Cercetare pe teren: oportunități educaționale, interviuri și focus grupuri.

În Portugalia, multe **oportunități de formare în domeniul dependenței** se adresează profesioniștilor din diverse domenii. Aceste inițiative acoperă un spectru larg de subiecte și metodologii. Institutul CRIAP, de exemplu, oferă o specializare avansată în dependențe chimice și comportamentale. Adaptat pentru profesioniștii din psihologie, criminologie, psihiatrie, medicină, asistență medicală, asistență socială, științe ale educației și domenii conexe, inclusiv doctoranzi, masteranzi și absolvenți de licență, programul se concentrează asupra diagnosticării, evaluării și intervenției în situații care implică diverse substanțe precum tutunul, alcoolul, drogurile psihoactive, cocaina, drogurile sintetice și noile substanțe psihoactive. Mai mult, acesta aprofundează complexitatea dependențelor comportamentale, favorizând abilitățile de evaluare a practicilor legate de aceste dependențe și înțelegând tulburările asociate cu utilizarea acestora. Participanții dobândesc cunoștințe privind strategiile și principiile fundamentale pentru referire și tratament.

Serviciul SICAD - Intervenție în domeniul comportamentelor adictive și al dependențelor participă activ la proiectul DRUG-PREP, încercând să consolideze pregătirea sistemelor de informare în domeniul drogurilor și a capacităților în materie de politici privind drogurile pentru a răspunde la noile tendințe și provocări. Obiectivul general este de a spori pregătirea și rezistența sistemelor de supraveghere a drogurilor din țările UE și de a facilita elaborarea de politici eficiente. În cadrul unor ONG-uri precum DIANOVA și APDES, diverse inițiative subliniază abordarea cuprinzătoare a Portugaliei în ceea ce privește formarea în domeniul dependenței, încercând să ajungă la profesioniști din toate sectoarele și promovând practici bazate pe dovezi în domeniu. Aceste ONG-uri se străduiesc să creeze o rețea transdisciplinară de persoane angajate în combaterea dependenței de droguri ilicite prin facilitarea programelor de formare și a atelierelor de lucru. Această abordare incluzivă recunoaște natura multifacetată a problemei, conștientizând că soluțiile eficiente necesită colaborare între profesioniștii din domeniul sănătății, asistenței sociale, aplicării legii și din alte domenii relevante.

În ceea ce privește **interviurile realizate cu persoane care au consumat sau consumă în prezent droguri ilicite**, participanții (INTs_PT) subliniază importanța angajamentului și a misiunii profesionale în contextul formării profesioniștilor din domeniul medical care se ocupă de tratarea consumului de droguri ilicite. Aceștia subliniază necesitatea de a înțelege motivațiile care stau la baza comportamentului unei persoane și pun accentul pe caracterul crucial al comunicării, subliniind că profesioniștii trebuie să recunoască consumul de droguri ca pe o problemă reală, evitând să o subevalueze. De asemenea, ei discută despre convingerea și perspectiva conform căreia consumul de droguri este, în general, o afecțiune pe termen lung, subliniind astfel importanța ca profesioniștii din domeniul medical să aibă cunoștințe aprofundate și să înțeleagă aceste aspecte pentru a oferi o monitorizare mai eficientă.

Participanții au subliniat necesitatea crucială de a aborda stigmatul social care este asociat problemelor de sănătate mintală, în special în ceea ce privește oportunitățile de angajare și sprijinul insuficient din partea guvernului. Aceștia au subliniat importanța combaterii discriminării și a dobândirii unei înțelegeri mai profunde a provocărilor cu care se confruntă cei care au consumat sau care consumă, în prezent, droguri ilicite, punând accentul pe furnizarea de sprijin emoțional. Aceștia pledează pentru creșterea finanțării pentru comunitățile terapeutice pentru a permite acțiuni de impact care să responsabilizeze societatea. În plus, ei subliniază importanța încorporării empatiei și a comunicării nonviolente în formarea profesioniștilor din domeniul sănătății, evidențiind necesitatea ca aceștia să primească o educație adecvată pentru a asista persoanele care se confruntă atât cu consumul de droguri, cât și cu probleme de sănătate mintală. Capacitatea de a empatiza și de a se angaja într-o comunicare lipsită de prejudecăți este considerată esențială, insufliând încredere consumatorilor prin înțelegere și asistență dedicată, respectând în același timp autonomia acestora.

Aceleași păreri sunt împărtășite și de **profesioniștii din domeniul medical care au participat la focus grup** (FGs_PT). Pentru acești participanți, mai multe dimensiuni trebuie descompuse și aprofundate atunci când se are în vedere formarea în acest domeniu. Una dintre cele de bază se referă la stigma, atitudini și lipsa de conștientizare, deoarece este posibil ca programele de formare existente să nu fi abordat în mod adecvat importanța reducerii stigmatizării și a creșterii gradului de conștientizare cu privire la natura complexă a dependenței. Depășirea stigmatizării și a atitudinilor negative față de dependență poate fi o provocare semnificativă. Profesioniștii din domeniul medical ar putea avea noțiuni preconcepute despre persoanele cu dependență, ceea ce ar putea afecta disponibilitatea acestora de a se implica în formare și abordarea lor în ceea ce privește îngrijirea pacienților.

În consecință, este posibil ca profesioniștii din domeniul medical să nu înțeleagă pe deplin amploarea și complexitatea dependenței de droguri ilicite și provocările asociate acesteia. Elaborarea unui program care să sensibilizeze cu privire la impactul dependenței și la importanța unui tratament eficient este crucială. În aceeași ordine de idei, și întrucât Portugalia este o țară diversă din punct de vedere cultural, cu contexte culturale și socioeconomice unice, experiențele de dependență pot varia în funcție de diferitele populații și regiuni. Dependența de droguri afectează persoane din medii și comunități diverse, ceea ce poate duce la disparități în ceea ce privește accesul consumatorilor la un tratament de calitate. Prin urmare, programele de formare ar trebui să abordeze incluziunea și diversitatea în curricula și să fie sensibile din punct de vedere cultural prin abordarea nevoilor unice ale diferitelor comunități.

Un alt aspect critic se referă la faptul că există o integrare limitată a formării în domeniul adicțiilor în cadrul programelor de studiu în domeniul medical. Profesioniștii din domeniul medical, inclusiv medicii și asistentele medicale, au parte de o formare inadecvată în domeniul dependenței, ceea ce duce la dificultăți în recunoașterea și în abordarea problemelor legate de dependență. În plus, un tratament eficient al dependenței necesită, de asemenea, o abordare multidisciplinară care implică profesioniști din domeniul medical, psihologi, asistenți sociali, consilieri în domeniul dependenței și nu numai. Există lacune în cadrul formării în ceea ce privește importanța colaborării și a comunicării între acești profesioniști care trebuie abordate. În plus, realizarea unui echilibru corect între cunoștințele teoretice și abilitățile practice este esențială în formarea în domeniul dependenței. Proiectarea unui program care să ofere înțelegere conceptuală și tehnici practice poate fi o provocare, dar este necesară.

Deși Portugalia este recunoscută pentru politica sa progresistă în domeniul drogurilor, pentru accentul pus pe reducerea riscurilor și pentru abordarea orientată spre sănătatea publică a consumului de droguri și a dependenței de droguri, este posibil ca programele de formare disponibile să nu acopere în mod adecvat strategiile de reducere a riscurilor și metodele de tratament actualizate. Tratamentul

dependenței evoluează rapid, cu noi practici bazate pe dovezi și modele de tratament care apar în mod regulat. În cazul în care programele de formare nu au fost actualizate frecvent, este posibil ca practicienii din domeniul sănătății să nu fi avut cunoștințe despre cele mai eficiente strategii de tratament și de reducere a riscurilor. Acest fapt este direct legat de o formare continuă insuficientă în acest domeniu, deoarece accesarea de formare suplimentară sau continuă este centrată pe autoinvestirea sau pe misiunea persoanei de a se menține la zi în acest domeniu. Profesioniștii din domeniul sănătății se confruntă cu provocări în ceea ce privește accesul la oportunități de educație și formare continuă pentru a-și menține la zi cunoștințele și competențele în materie de tratament al dependenței.

Politica în domeniul drogurilor și formarea în materie de dependență: profiluri transnaționale

Abordarea consumului ilicit de droguri și a dependenței de droguri variază semnificativ de la o țară la alta, Lituania, Danemarca, Grecia, Slovenia, România și Portugalia prezentând fiecare strategii unice în ceea ce privește cadrele juridice, oportunitățile educaționale și rezultatele cercetărilor pe teren. Această analiză comparativă aprofundează specificul abordării fiecărei țări, evidențiind punctele comune și diferențele în abordarea problemei complexe a dependenței de droguri.

În pofida variațiilor în ceea ce privește politicile și percepțiile din țările europene, înțelegerea contextului este crucială pentru adaptarea unor inițiative eficiente de educație/formare. Tabelul următor precizează punctele-cheie ale profilurilor transnaționale și rezumă datele prezentate.

Tabel 1. Profiluri transnaționale: politici privind drogurile, perspective ale consumatorilor de droguri/pacienților și ale profesioniștilor din domeniul medical și principalele lacune identificate în formarea în domeniul dependenței de droguri.

	Lituania	Danemarca	Grecia	Slovenia	România	Portugalia
Politici antidrog	Reglementate prin acte legislative. Departamentul de control al drogurilor, tutunului și alcoolului supraveghează politicile naționale. Legea privind controlul substanțelor stupefiante și	Abordare de reducere a riscurilor, acordând prioritate prevenirii, tratamentului și reabilitării în detrimentul măsurilor punitive. Se face distincție între consumatori și traficanți de droguri, cu accent pe tratamentul pentru	Legea nr. 4139/2013 privind consumul și deținerea de droguri. Nu se face nicio distincție între narcoticele "ușoare" și cele "grele" în cadrul juridic. Acuzații penale pentru posesie, cu pedepse diferite pentru uz personal și comercial.	Legea privind prevenirea consumului de droguri ilicite și tratamentul dependenței de droguri (ZPDZD) abordează prevenirea, tratamentul și reducerea riscurilor. Legea privind substanțele psihoactive reglementează	Legea nr. 143/2000 cu completările și modificările ulterioare incriminează producția, traficul și deținerea de droguri. Sancțiunile variază în funcție de factori precum tipul de drog, cantitatea și circumstanțele.	Decriminalizarea posesiei de cantități mici de droguri pentru uz personal. Sancțiuni administrative, nu urmărire penală, pentru consumul personal de droguri. Comisiile evaluează cazurile și adaptează intervențiile în

	<p>psihotrope este un cadru juridic esențial.</p> <p>Incriminarea posesiei, a consumului și a traficului de droguri ilicite, cu pedepsele aferente.</p>	<p>consumul personal de droguri.</p>		<p>substanțele psihoactive, inclusiv substanțele controlate.</p>	<p>Reducerea riscurilor, inclusiv programele de schimb de seringi și terapia cu metadonă.</p>	<p>funcție de nevoie persoanelor.</p> <p>Politicile se concentrează pe abordarea abuzului de droguri ca o problemă de sănătate publică.</p>
<p>Participanți</p> <p>Percepții</p> <p>(interviuri și focus grupuri)</p>	<p>Dorința unei mai bune organizări a sprijinului și a pregătirii psihologice a specialiștilor.</p> <p>Recunoașterea unei lipse de cunoștințe practice în rândul tinerilor specialiști.</p> <p>Necesitatea unei asistențe cuprinzătoare în situații de risc, cu accent pe o abordare holistică.</p>	<p>Satisfacție în ceea ce privește formarea terapeuților în domeniul dependenței, dar îngrijorare cu privire la consecvența și angajamentul personalului.</p> <p>Toți participanții au exprimat nevoia de sprijin, solidaritate și inițiative inovatoare dincolo de tratamentul tradițional.</p>	<p>Provocări legate de sistemele de referire, în special pentru adolescenți și copii, precum și necesitatea de a învăța pe tot parcursul vieții și de a conștientiza amploarea fenomenului.</p> <p>Sugestii pentru legalizarea drogurilor, clinici pentru consumul controlat de droguri și reforme sistemice în sistemul de sănătate.</p> <p>A fost recunoscută lipsa de specialiști și necesitatea ca psihologii să fie bine pregătiți dincolo de medicație.</p>	<p>Se pune accentul pe dezvoltarea continuă a specialiștilor și pe importanța cercetării continue și a sprijinului economic.</p> <p>Profesioniștii din domeniul medical și al adicțiilor nu dețin cunoștințe și competențe adecvate și specializate, bazându-se pe experiența de lucru și învățând din ea.</p>	<p>Participanții s-au declarat nemulțumiți de disponibilitatea redusă a centrelor de tratare a dependenței și de pregătirea cadrelor medicale din centre.</p> <p>Promovarea necesității înființării unui număr mai mare de centre de tratare a dependenței, a echipelor multidisciplinare și a grupurilor de suport.</p> <p>Se pune accentul pe cursuri practice care prezintă recunoașterea, abordarea și îndrumarea dependenților.</p>	<p>Participanții au subliniat importanța angajamentului și a unui simț al datoriei în formarea specialiștilor din domeniul medical.</p> <p>Necesitatea de a înțelege motivațiile din spatele consumului de droguri, de a evita subevaluarea problemei și de a recunoaște consumul de droguri ca fiind o afecțiune pe termen lung.</p> <p>Combaterea stigmatizării și a discriminării sociale și oferirea de suport emoțional.</p> <p>Punerea accentului pe empatie și pe comunicarea non-violentă în domeniul medical.</p>
<p>Lacune de formare/ Domenii de îmbunătățire</p>	<p>Importanța abordării nevoilor individuale, a promovării voluntariatului și a furnizării de ajutor specializat la domiciliu.</p> <p>Stigmatizarea și lipsa de cunoștințe despre bolile asociate dependenței.</p> <p>Competențe și cunoștințe necesare pentru serviciile de consiliere: comunicare, recunoașterea substanțelor, implicarea rudelor și îmbunătățirea constantă a competențelor profesionale.</p>	<p>Lipsa oportunităților de formare specifică pentru specialiștii din domeniul medical în ceea ce privește abuzul de substanțe.</p> <p>Necesitatea unor cerințe legale actualizate, a unei colaborări mai strânse între componentele asistenței medicale și a optimizării protocoalelor de tratament.</p> <p>Accent pe învățarea practică, încorporarea aspectelor legate de comunicare, opțiuni de tratament și recomandări către programe educaționale.</p>	<p>Lacune în formarea profesională a medicilor și asistentelor din spitalele publice.</p> <p>Susținerea specialiștilor cu experiență personală în lupta cu dependența.</p> <p>Deficiențe în formarea medicilor generaliști și necesitatea unei abordări în echipă care să implice diverși profesioniști din domeniul medical.</p> <p>Provocări legate de sistemele de referire, în special pentru adolescenți și copii, precum și necesitatea de învățare pe tot parcursul vieții și de conștientizare a implicațiilor fenomenului.</p>	<p>Lipsa de cunoștințe sistematice la nivelul învățământului superior pentru o abordare holistică sau o specializare în domeniul adicțiilor.</p> <p>Lacune în formarea practică a personalului medical în domeniul adicțiilor și lipsa de personal calificat corespunzător în domeniu.</p> <p>Necesitatea unei abordări multidisciplinare a dependenței, incluzând psihologia, asistența socială, comunicarea, motivația și consilierea.</p>	<p>Lipsa cursurilor de formare pentru asistenții medicali generaliști în ceea ce privește abordarea și tratarea dependenților.</p> <p>Necesitatea de actualizare a programelor de studii pentru personalul medical, psihologi, asistenți sociali și profesori.</p> <p>Competențele pentru formatori ar trebui să includă o bază solidă în domeniu, experiență practică, comunicare eficientă, o abordare multidisciplinară și o rețea profesională bine dezvoltată.</p>	<p>Integrare limitată a formării în domeniul adicțiilor în cadrul programelor de studiu în domeniul medical.</p> <p>Lacune în colaborarea și comunicarea între profesioniștii din diferite discipline.</p> <p>Provocările legate de actualizarea programelor de formare cu practicile bazate pe dovezi în evoluție.</p> <p>Importanța îmbunătățirii abilităților de comunicare, a consolidării încrederii și a utilizării unui limbaj lipsit de prejudecăți</p>

Planuri coerente de îmbunătățire a calificărilor pentru specialiștii din domeniul sănătății care lucrează cu persoane dependente.	Recunoașterea importanței utilizării cercetării pentru intervenții bazate pe dovezi în domeniu.				în formarea în domeniul medical.
---	---	--	--	--	----------------------------------

PARTEA III

Competențe de bază pentru îmbunătățirea abilităților de consiliere în domeniul adicțiilor

Competențele de bază în consilierea în domeniul dependenței implică o combinație de cunoștințe, abilități și atitudini care permit profesioniștilor din domeniul medical/consilierilor să ajute în mod eficient persoanele care se luptă cu dependența de droguri ilicite. Ceea ce a devenit clar pe parcursul datelor colectate în cadrul proiectului CARE4SUD, în urma analizei de definire a domeniului de aplicare, a interviurilor și a focus grupurilor, a fost că **există un deficit real de cunoștințe în ceea ce privește pregătirea și formarea în domeniul dependenței de droguri ilicite** în diferite țări și că **profesioniștii din domeniul medical nu dețin cunoștințe de specialitate** în această privință decât dacă lucrează în sfera adicțiilor.

Întrebările și discuțiile au scos la iveală numeroase nevoi legate de formarea profesioniștilor din domeniul medical, precum: (a) faptul că nu există suficiente cursuri de formare adresate unor categorii specifice de profesioniști în cadrul studiilor universitare din domeniul medical iar cele existente nu sunt actualizate; (b) cursurile existente nu sunt suficient de promovate sau nu sunt suficient de adaptate și de practice în funcție de nevoile persoanelor care consumă droguri; (c) nevoia de modele de bune practici și de colaborare între profesioniștii din acest domeniu.

Domeniile propuse pentru a fi acoperite în cadrul unui program online de formare în domeniul dependenței de droguri ilicite, aflat în curs de dezvoltare, ar include **cunoștințe de bază de psihopatologie, farmacologie și tehnici de psihoterapie, în special terapia familială în domeniul dependenței. De asemenea, ar trebui să fie incluse interviurile motivaționale, chestionarele de screening pentru evaluarea nivelului de dependență, oferirea primului ajutor în domeniul sănătății**

mentale și referirea către principalele servicii adresate dependenței de droguri ilicite. Îmbunătățirea abilităților de comunicare, aspectele etice și juridice, precum și minimizarea preconcepțiilor au fost, de asemenea, aspecte propuse a fi abordate în noul curs.

Pentru a aborda aceste provocări și pentru a crea un nou program de formare, este esențial să se integreze **o imagine de ansamblu aprofundată a impactului social, psihologic și fizic al dependenței de droguri, inclusiv cunoștințe specifice de farmacologie și neurobiologie a dependenței. Implicarea și colaborarea actorilor principali**, cum ar fi profesioniștii din domeniul medical, educatorii, factorii de decizie politică și persoanele cu experiențe trăite de dependență, poate sprijini identificarea potențialelor bariere și dezvoltarea de strategii pentru a le depăși, rezultând astfel un program de formare mai eficient și cu un impact mai mare pentru profesioniștii din domeniul medical care lucrează cu persoane dependente de droguri ilicite. Este, de asemenea, crucială implicarea **experților prin experiență personală în consumul de substanțe** în elaborarea programului de formare, pentru a spori eficacitatea acestuia și pentru a oferi o înțelegere mai bine conturată a provocărilor și complexității dependenței și a recuperării.

În concluzie, participanții la interviurile și focus grupurile din toate cele șase țări au evidențiat următoarele:

Lipsa unei abordări holistice a sănătății pacienților | Necesitatea unei cooperări mai strânse între psihiatrie, medicii specializați în adicții, medicii generalişti și alte componente ale serviciilor de sănătate. Participanții au subliniat necesitatea unei abordări holistice a sănătății pacienților.

Lipsa competențelor și a cunoștințelor în domeniul adicțiilor | Profesioniștii din domeniul medical nu se simt suficient de bine pregătiți pentru domeniul adicțiilor, pe baza formării lor inițiale. Este esențială echiparea acestora cu mai multe instrumente și competențe, precum abilitățile de comunicare și de motivare, cunoașterea opțiunilor de tratament, analiza activității și colaborarea cu terapeuții în domeniul adicțiilor și cu alți parteneri intersectoriali.

Nevoia validării competențelor și insuficienta utilizare a cercetării | Importanța consolidării și validării competențelor într-un compartiment dedicat care poate dezvolta și implementa pregătirea și formarea în domeniul adicțiilor, precum și utilizarea mai intensă a cercetării pentru a promova intervențiile bazate pe dovezi în domeniu.

Lipsa formării continue | Participanții au subliniat că nu există o formare continuă în domeniul adicțiilor specifică pentru medici, profesioniști din domeniul sănătății sau pentru cei din domeniul social. Există o nevoie clară de oportunități de formare specializată formală, de calitate și de certificare a competențelor.

Participanții la interviuri și la focus grupuri au propus, de asemenea, abordarea următoarelor teme în cadrul cursurilor de pregătire și formare (online) pentru profesioniștii din domeniul adicțiilor:

- a) Antropologia drogurilor (de exemplu, utilizarea drogurilor în scopuri rituale în comunitățile indigene).
- b) Factori de risc și de protecție relaționați cu diferite dependențe și comportamente de risc.
- c) Sănătate publică și droguri (de ex. asistență medicală, epidemiologie cu accent special pe droguri).
- d) Economia politică a drogurilor (industria alcoolului, tutunului și a canabisului, ale cărei produse și publicitate au ca scop crearea unui consumator dependent) și lobby-ul aferent, acțiunile de advocacy și alte provocări întâmpinate atunci când se încearcă modificarea politicilor de sănătate publică.
- e) Farmacologie, toxicologie și criminalistică în domeniul drogurilor.
- f) Recuperarea persoanelor care consumă droguri (de ex. asistența socială, beneficii sociale, abordarea comunitară, lucrul cu grupuri vulnerabile etc.).
- g) Tratament și măsuri de reducere a riscurilor în domeniul drogurilor (de ex. schimb de echipamente sterile, testare a drogurilor, spații pentru consumul de droguri, unități mobile, terapie de substituție etc.).
- h) Prevenția (de ex. context teoretic, abordări eficiente și ineficiente/nocive); noile substanțe psihoactive (sisteme de alertă și analiză, răspuns și cooperare internațională și provocări în materie de reglementare, noi moduri de utilizare a drogurilor etc.).
- i) Abordări bazate pe dovezi pentru a lucra cu grupurile vulnerabile (de ex. tineri, femei, persoane cu consum de substanțe sau cu alte tulburări de sănătate mintală, persoane fără adăpost etc.).
- j) Competențe esențiale în terapia familială (de ex. îmbunătățirea comunicării, înțelegerea și gestionarea situațiilor familiale speciale).
- k) Competențe de comunicare (de ex. construirea încrederii, ascultarea activă și utilizarea unui limbaj care să nu judece).

În plus, au fost evidențiate domenii importante, precum **comunicarea, opțiunile de tratament și referirea către organizații publice/private pe plan local**. Participanții au considerat că autoritățile publice și instituțiile din domeniul medical nu pot face prea multe pentru a răspunde celor mai

importante nevoi ale pacienților dependenți de droguri decât dacă aceștia din urmă sunt hotărâți să își schimbe stilul de viață. În plus, aceștia au subliniat importanța promovării voluntariatului, a acordării de asistență în găsirea unei locuințe și a asigurării posibilității de a primi ajutor specializat la domiciliu în cazul unor restricții de mobilitate. Aceștia consideră că este necesară oferirea unei atenții sporite problemelor persoanelor dependente de substanțe narcotice și acordarea unui ajutor specific, adaptat nevoilor fiecărei persoane.

Formarea profesională ar trebui să se bazeze pe surse de încredere, pe materiale teoretice bazate pe dovezi și în combinație cu partea practică (prezentări de caz, lucru în grup etc.) și să fie susținută de specialiști cu experiență, oferind situații practice bazate pe experiența altor țări și pe informațiile obținute de la persoanele dependente care au fost în remisiune o anumită perioadă de timp, care își împărtășesc poveștile de succes.

De asemenea, este esențial să se integreze **îngrijirea sănătății mintale** în relație cu tratamentul dependenței, deoarece multe persoane cu tulburări de consum de substanțe au și afecțiuni mintale concomitente. Profesioniștii din domeniul medical au nevoie de pregătire pentru a diagnostica și trata simultan și eficient ambele tulburări. Implicarea **experților prin experiență personală în consumul de substanțe** în elaborarea programului de formare poate spori eficacitatea acestuia și poate oferi o înțelegere mai bine încheată a provocărilor și complexității dependenței și a recuperării.

Lipsa formării continue constituie este o preocupare a participanților, aceștia subliniind că nu există o pregătire continuă specifică pentru medici, profesioniști din domeniul medical sau social în domeniul dependenței. S-a constatat, de asemenea, un eșec în ceea ce privește actualizarea cerințelor legale și a recomandărilor în ceea ce privește tratamentul dependenței, fiind necesară actualizarea acestora, citând exemple de tratamente off-label (neaprobat) bazate pe rezultatele recente ale cercetărilor.

Aceste date conturează o imagine cuprinzătoare a provocărilor pe care le presupune consilierea în materie de dependență de droguri și a necesității unui program de formare mai complex. Lacunele de cunoștințe identificate în diferitele țări evidențiază **o problemă universală în ceea ce privește pregătirea și formarea profesioniștilor din domeniul medical care se ocupă de dependența de droguri ilicite**. Temele propuse pentru programul de formare online, care acoperă subiecte de la antropologia drogurilor până la abordări bazate pe dovezi în ceea ce privește grupurile vulnerabile, subliniază diversitatea competențelor necesare în acest domeniu.

PARTEA IV

Concluzii: nevoia de formare profesională îmbunătățită în domeniul dependenței de droguri ilicite pentru personalul medical

Datele prezentate în acest raport conturează o imagine clară a **provocărilor cu care se confruntă consilierea în materie de dependență de droguri și a nevoii imperative a existenței unor programe de formare îmbunătățite pentru personalul medical**. Competențele de bază în domeniul adicțiilor, așa cum au reieșit din analiza programelor de formare existente, precum și din interviurile cu consumatorii /foști consumatori de droguri și din focus grupurile cu profesioniștii din domeniul medical, subliniază un **deficit semnificativ de cunoștințe a personalului medical în formarea în domeniul dependenței de droguri ilicite** în diferitele țări participante.

După cum s-a arătat, dependența de droguri ilicite afectează milioane de vieți în UE și la nivel mondial, iar confruntarea cu această provocare se intensifică pe măsură ce raportul dintre serviciile de tratament și populația în creștere care are nevoie de acestea se reduce în întreaga Europă. **În ciuda progreselor înregistrate în discuțiile referitoare la adicții, în Europa persistă disparități în ceea ce privește intervențiile bazate pe dovezi, disponibilitatea tratamentelor și accesul la acestea. Stigmatizarea** legată de droguri reprezintă un obstacol semnificativ, având un **impact asupra prevenirii și tratamentului**, deoarece stigmatizarea și discriminarea persistă în cadrul populațiilor cheie afectate, împiedicând accesul consumatorilor la servicii, inclusiv la profesioniștii din domeniul medical. Această neglijare crește riscul de expunere la medii cu risc ridicat, exacerbând **preocupările în materie de sănătate publică** și având ca rezultat o **îngrijire inadecvată** pentru persoanele cu tulburări asociate consumului de substanțe. În plus, **timpul inadecvat din programele de pregătire și formare** dedicat adicțiilor și lipsa de cadre didactice calificate în acest domeniu contribuie la faptul că profesioniștii din domeniul medical se simt insuficient pregătiți pentru a răspunde **nevoilor unice ale pacienților cu tulburări asociate consumului de substanțe**.

Prin identificarea lipsei de cunoștințe în rândul personalului medical în ceea ce privește gestionarea persoanelor care consumă droguri, **proiectul CARE4SUD apare ca un răspuns la aceste provocări, solicitând programe de formare actualizate și adaptate la noile tendințe, cu scopul de a crește numărul de profesioniști din domeniul medical specializați în dependența de droguri ilicite**. În acest fel, și după cum sugerează acest raport, calitatea generală a îngrijirii poate fi îmbunătățită, facilitând

creșterea profesională și evoluția în carieră, răspunzând în același timp la nevoile prezente ale persoanelor cu tulburări asociate consumului de substanțe.

BIBLIOGRAFIE

- Carroll KM. Lost in translation? Moving contingency management and cognitive behavioral therapy into clinical practice. *Ann N Y Acad Sci.* 2014 Oct;1327(1):94-111. doi: 10.1111/nyas.12501
- Corrigan, P. W., Kuwabara, S. A., & O'Shaughnessy, J. (2009). The Public Stigma of Mental Illness and Drug Addiction: Findings from a Stratified Random Sample. *Journal of Social Work, 9(2)*, 139-147. <https://doi.org/10.1177/1468017308101818>
- Gail Gilchrist, Jacek Moskalewicz, Rachel Nutt, John Love, Evi Germei, Ivana Valkova, Alexander Kantchelov, Tsvetana Stoykova, Michal Bujalski, Tonka Poplas-Susic & Alex Baldacchino (2014) Understanding access to drug and alcohol treatment services in Europe: A multi-country service users' perspective, *Drugs: Education, Prevention and Policy, 21:2*, 120-130, DOI: 10.3109/09687637.2013.848841
- Hunt GE, Siegfried N, Morley K, Brooke-Sumner C, Cleary M. Psychosocial interventions for people with both severe mental illness and substance misuse. *Cochrane Database Syst Rev.* 2019 Dec 12;12(12). doi: 10.1002/14651858
- Johann A. Koehler, David K. Humphreys, Thomas D. Akoensi, Olga Sánchez de Ribera & Friedrich Lösel (2014) A systematic review and meta-analysis on the effects of European drug treatment programmes on reoffending, *Psychology, Crime & Law, 20:6*, 584-602, DOI: 10.1080/1068316X.2013.804921
- Kinnunen, A., & Nilson, M. (1999). Recent Trends in Drug Treatment in Europe. *European Addiction Research, 5(3)*, 145–152. <https://www.jstor.org/stable/26780639>
- Laura Dellazizzo, Stéphane Potvin, Sabrina Giguère, Clara Landry, Nayla Léveillée, Alexandre Dumais, Meta-review on the efficacy of psychological therapies for the treatment of substance use disorders, *Psychiatry Research, Volume 326, 2023, 115318, ISSN 0165-1781, <https://doi.org/10.1016/j.psychres.2023.115318>.*
- Luty, J. (2015). Drug and alcohol addiction: Do psychosocial treatments work? *BJPsych Advances, 21(2)*, 132-143. doi:10.1192/apt.bp.114.013177
- McHugh RK, Hearon BA, Otto MW. Cognitive behavioral therapy for substance use disorders. *Psychiatr Clin North Am.* 2010 Sep;33(3):511-25. doi: 10.1016/j.psc.2010.04.012.

- Metz VE, Brandt L, Unger A, Fischer G. Substance abuse/dependence treatment: a European perspective. *Subst Abus.* 2014;35(3):309-20. doi: 10.1080/08897077.2014.909377
- Molina A, Saiz J, Gil F, Cuenca ML, Goldsby T. Psychosocial Intervention in European Addictive Behaviour Recovery Programmes: A Qualitative Study. *Healthcare (Basel).* 2020 Aug 13;8(3):268. doi: 10.3390/healthcare8030268. PMID: 32823779; PMCID: PMC7551656.
- Mounteney J, Griffiths P, Sedefov R, Noor A, Vicente J, Simon R. The drug situation in Europe: an overview of data available on illicit drugs and new psychoactive substances from European monitoring in 2015. *Addiction.* 2016 Jan;111(1):34-48. doi: 10.1111/add.13056
- Room R. Stigma, social inequality and alcohol and drug use. *Drug Alcohol Rev.* 2005 Mar;24(2):143-55. doi: 10.1080/09595230500102434
- Schäfer SK, Kunzler AM, Lindner S, Broll J, Stoll M, Stoffers-Winterling J, Lieb K. Transdiagnostic psychosocial interventions to promote mental health in forcibly displaced persons: a systematic review and meta-analysis. *Eur J Psychotraumatol.* 2023;14(2):2196762. doi: 10.1080/20008066.2023.2196762.
- Sulaman, I., Hartley, S. and Elvins, R. (2023). Therapeutic alliance in the treatment of adolescent substance misuse: a systematic review. *Child Adolesc Ment Health.* <https://doi.org/10.1111/camh.12671>
- Triliva, S., Ntani, S., Giovazolias, T. et al. (2020) Healthcare professionals' perspectives on mental health service provision: a pilot focus group study in six European countries. *Int J Ment Health Syst*, 14. <https://doi.org/10.1186/s13033-020-00350-1>.

„Conținutul prezentului raport reprezintă responsabilitatea exclusivă a autorilor, iar Agenția Națională și Comisia Europeană nu sunt responsabile pentru modul în care va fi folosit conținutul informației”.